

Franckesche Stiftungen zu Halle

Considerationes Modestae & pacificae Controversiarum De Justificatione, Purgatorio, Invocatione Sanctorum, Christi mediatore, & Euchariastia

Forbes, William

Helmstadii, A. MDCCIV.

VD18 11391456

Ad Librum Bellarmini Secundm, qui tractat controversiam de causa formali
iustificationis.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598)

nitare cap. 18. *sine charitate potest quidem esse, sed non prodesse*, ac proinde nec justificare. Vide eund. lib. 2. contraliteras Petil. cap. 77. & Tract. 7. in Johan. cap. 1.

Ad Librum Bellarmini Secundum,

qui tractat controversiam
de causa formali justificationis.

CAPUT. I.

Quo generaliter de ea lite agitur.

SUCCEDIT disputatio de causa formali justificationis, i. e. non propter *quam*, si proprie loqui velimus, sed *per quam*, vel *secundum quam*, homo dicitur justus coram Deo. *Magna sane quaestio*, inquit Bellarm. 1. 2. de Justif. cap. 1. & hoc tempore praeter caeteras maxime necessaria. *Jure magnam dicit Bellarminus (inquit Pareus contra Bellarm. loco citato) hanc quaestionem: ea siquidem potissima fuit, & est causa divortii, quod Evangelici a Rom. papatu facere coacti fuerunt.* Haec ille. Sic hodie, pro dolor! plerique utriusque controversentium partis judicant, sic scribunt: Vivimus enim ad dicti studiis. Quis tamen veritatis, quae est se-

cun-

cundū pietatem, & unitatis ecclesiae magis, quam rixarum & schismatum amans, non aliter sentiat? Conveniunt enim omnes, ut infra videbimus, in his: *Homini, quam primo justificatur, peccata gratis remitti, & justitiam Christi imputari: eundem etiam simul per Spiritum S. renovari & sanctificari.* Haec omnia necessaria sunt creditu, atque extra omnem dubitationis aleam posita. Sed an justificationis ratio formalis posita sit in sola remissione peccatorum, an vero etiam in imputatione justitiae Christi, aut an etiam in interna renovatione & sanctificatione, dissidia Pag. 39. videri possunt ferme metaphysica, (ut inquit Spalatinus lib. 7. cap. 11. n. 217.) haud absimilia disputationi logicae vel metaphysicae potius, *In quonam ponenda sit essentialis sive formalis ratio quantitatis, an in mensura, an in divisibilitate, an vero in extensione partium,* aliisque plurimis id genus dissidiis. In Romana ecclesia quam multae discrepantes hac de re sententiae fuerunt, atque etiam num sunt, quarum nulla haere eos jure damnari potuit, aut potest! Audiatur * magister sententiarum, lib. 3. dist. 19. A. *Mors Christi nos justificat, dum per eam charitas excitatur in cordibus nostris, qua scilicet diligimus Deum, qui pro nobis tanta fecit. Dicimur quoque & aliter, per mortem Christi justificari, quia per fidem mortis ejus a peccatis mundamur.* Unde apostolus Rom. 3. 22. *Justitia Dei est per fidem Jesu Christi.* Et v. 25. *Quem Deus proposuit propitiatorem per fidem in sanguine ipsius,*

i. e.

* Magister sentent.] Pet. Lombardus.

i. e. per fidem passionis: ut olim aspicientes in serpente aeneum, in ligno erectum, a morsibus serpentium sanabantur. Si ergo recte fidei intuitu in illum respicimus, qui pro nobis pependit in ligno, a vinculis diaboli solvimur, i. e. a peccatis, & ita a diabolo liberamur, ut nec post hanc vitam in nobis inveniat, quod puniat: morte quippe sua, uno verissimo sacrificio, quicquid culparum erat, unde nos diabolus ad luenda supplicia detinebat, Christo extinxit. Haec fere hodie est sententia Protestantium, quae aliorum fuit tunc temporis orthodoxorum in ipsa rom. Ecclesia. Videantur & alii plurimi, suis locis infra citandi. Certe verba Bellarmini de diversis, imo adversis Romanensium circa efficaciam sacramentorum sententiis, ubi de effectu sacramentorum lib. 2. c. 1. loquitur, observatu digna sunt. Et hoc (scilicet sacramenta esse efficacia signa gratiae, in quo omnes conveniunt) sufficit ad fidem, & ad legitimum usum sacramentorum; quomodo in miraculis Christi non requirebatur, ut homines, qui curandi essent, scirent, in quo genere causae fimbria Christi sanaret. Satis erat, ut scirent & crederent, tactum illius fimbriae adferre sanitatem, neque opus erat, ut ipsi Apostoli, qui manus imponendo curabant, scirent, quomodo id fieret. Et rursus de dissidiis Romanensium de materia & forma sacramenti matrimonii, de Matrim. lib. 1. cap. 6. circa finem. Et quamvis etiam tum de materia, tum de forma, maxime inter se Catholici disiderent, nihil id officeret certitudini, quam habemus de sacramento matrimonii. Nam ad fidem catholicam de sacramentis habendam, & ad eadem

eadem sacramenta fideliter ministranda, vel suscipienda, satis est, scire, quid necessario requiratur ad sacramentum celebrandum, & quae sint illa, sine quibus non perficitur sacramentum. Quid autem in his proprie forma sit, quid materia, sine fidei praejudicio disputari, & etiam ignorari potest. (pag. 40.) Haec omnia inquam, Bellarmini verba, mutatis mutandis, huic controversiae aliquatenus aptari possunt. Quae in justificatione peccatoris poenitentis & credentis, a Deo unico nostri justificatore, fiunt vel efficiuntur, ut certe fiunt omnia tria praedicta; firma fide omnes teneamus & complectamur; subtiles autem & scholasticas disputationes, in quibus forte haec est, *In quo praecise ponenda sit formalis justificationis ratio? & definitiones audaces atque peremptorias sub poena anathematis, (cujusmodi sunt permultae tridentinae) fugiamus: ad salutem enim vel plebis vel etiam doctiorum non sunt necessaria, & per eas charitas christiana gravissime laeditur. Satis esset, habere justitiam coram Deo, atque etiam coram hominibus, quam de ea contentiose disputare. Tam diu ad toties rixamur de justificatione, (ut non immerito quæritur* vir quidam moderationis studiosissimus) & nunquam anhelamus, ut justi simus revera, & justi reperiamur ad salutem; disputare enim malumus, quam bene vivere. Quum tamen fata Ecclesiae praesentia nos trahant ad specialem eorum, quae hac dere inter partes disceptantur, considera-*

* Vir quidam] Wicelius in Via reg. l. c. p. 35. cedit. Coming,

derationem aequam & placidam, age, sequamur, quo volunt illa, cum bono Deo.

CAPUT II.

Quo specialiter de causa formali justificationis differitur, & imprimis de imputatione justitiae Christi.

Non imus inficias, in multorum Protestantium scriptis varias, incommodas & crudas, atque interdum contrarias, de causa formali justificationis nostrae sententias ac loquendi formulas inveniri, quas licet aliqui excusare multum laborent, nos tamen, quibus veritas & ecclesiae pax, paucorum quorundam, praesertim recentium, auctoritate multo charior est, non excusamus, nedum defendimus, ne lites & iniquas & inutiles foveamus. Studiosae quidem illas Romanenses ex variorum Protestantium scriptis excerpunt & curiose numerant: sed certe non semper candide & bona fide. Nonnullas tamen discrepantes super eadem re sententias in suorum etiam scriptis extare meminerint, ut infra dicemus, ac proinde cum Protestantibus tanto aequius agendum esse.

(Pag. 41.) *Fidem esse formalem causam justificationis nostrae*, dixerunt quidem multi magni nominis Protestantes, ut Lutherus, Brentius, Schegkiius, imo Calvinus ipse cum alibi, tum Instit. * lib. 3. cap.

* Lib. 3, c. 14, seq. 17.] Vel cap. 10. n. 44.

2. cap. 14. sect. 17. aliique, & fidem pro justitia nostra vera & perfecta, per gratiosam Dei dignationem & acceptationem, propter Christi obedientiam, haberi dixerunt iidem supra nominati, (Calvinum excipio) & inter recentiores J. Armin. in epist. ad Hippolytum a Collibus, & in Articulis perpendendis tit. de Justif. Petrus Bertius, cum adhuc Leidae theologiam profiteretur, in Epist. discept. de Justif. cum Sibrando, fidem quidem vivam semper intelligentes. Sed Protestantes communiter utrumque hodie negant, & quidem recte: fides enim, etiam proprie, & non metonymice pro Christi justitia fide apprehensa accepta, (quicquid contra multi rigidiores Protestantes cavillentur) nobis imputatur ad justitiam illam obtinendam, qua proprie ac formaliter coram Deo justificamur, vel pro ipsa, nimirum consequenda; hoc enim saepe scriptura testatur, Gen. 15. 6. Rom. 4. 3. Sed fides nec est, neque uspiam dicitur esse illa ipsa justitia proprie dicta, sed justitia dicitur esse ex fide & per fidem. Quod si etiam cum Romanensibus libet sic explicare, quod in scriptura dicitur, fidem in justitiam imputari vel reputari, quia fides vera justitia est, (Dei enim reputatio vel existimatio semper cum veritate conjuncta est) saltem secundum inchoationem: nam ejusmodi fides a peccatore per Dei gratiam concepta, initium est justitiae & renovationis ejus, & quidem tale, quod ipsam justitiam apprehendat, & ex quo velut semine tota justitia progeminet, ut loquitur Estius in Rom. 4. v. 4. fides tamen,

tamen, quocumque explicetur modo illius imputatio ad justitiam, proprie loquendo nec est, nec habetur pro perfecta illa justitia, qua proprie & formaliter coram Dei justus sumus. Et in hoc communiter Protestantes & Romanenses conveniunt, ita ut Bellarm. tota illa disputatione lib. 2. cap. 4. fidem non esse integram formalem causam justificationis nostrae, supersedere potuisset.

De sententia A. Oslandri, & peregrinis atque absurdis loquendi formulis ab illo usurpatis, quum Protestantes omnes non minus, quam Romanenses, eas rejiciant, nihil est necesse dicere.

Pag. 42.) Ad justificationis nostrae formalem rationem spectare remissionem peccatorum, quum fateantur omnes utrisque partis, differamus nunc de imputatione justitiae Christi, & an illa etiam formaliter justificemur.

Iustitia Christi nobis imputata consistit non tam in habituali illa justitia, qua sanctissima Christiana anima a primo suae conceptionis instanti donata fuit, & consors divinae naturae facta, quam in justitia ejus actuali, quam in tota hac vita mortali & agendo & patiando operatus est, quaeque alterius effectus fuit. Habituali quidem sua justitia nobis justificationem etiam meruit Christus: talis enim nos docebat pontifex, sanctus, innocens, impollutus, a peccatoribus segregatus, Heb. 7. 26. sed actualis illius justitiae specialior quaedam fuit merendi ratio; ac proinde scripturae in justificationis nostrae doctrina de illa praefertim loquuntur, Meruit

Meruit nobis Christus per omnia, quae in terris egit aut passus est: infinite enim Deo patri placuerunt omnia, & immensi atque inexhausti meriti fuere, propter unionem hypostaticam personae divinae, nam *humana opera divine operabatur*, ut docet Dionysius, de Divinis Nominibus. & Damasc. lib. 3. de Orthodoxa fide. Inter omnes tamen Christi actiones & passiones pro nobis susceptas ejus mors & passio eam proxime antecedens, nobis maxime & potissimum justificationem meruit. In ea enim singulariter emicuit obedientia Christi erga patrem, & dilectio erga humanum genus, & tota illius obedientia consummata fuit, ut praecclare docet apostolus, ad Phil. 2. 8. Hoc infinita scripturae & Patrum loca testantur; in hoc etiam omnes Protestantes & Romanenses consentiunt: sed de merito obedientiae vitae nonnulla est inter ipsos Protestantes controversia. Quae de re, quid vere sentiendum sit, non est omnino ab instituto nostro alienum, paucis differere & explicare.

Affirmant nonnulli Protestantes, *Christum nullo modo obedientia activa*, sive vitae, ut ipsi loquuntur, sed sola passiva, sive mortis, nobis justificationem meruisse. Sed errorem errant crassissimum: Nova enim est haec sententia, ac in Ecclesiam primum inducta a quodam M. Georgio * Kargio, pastore onoldino, ann. 1570. teste Mentzero Dispp. theol. giss. tom. 3. pag.

E 2 453.
* Kargio] Quem latino vocabulo etiam *Parfimonium* vocant.

453. & Joanne Gerhardo loc. de Justif. n. 57. quam tamen ille, rectius a viris piis & eruditis edoctus, revocavit. Eadem vero postea a Zach. Ursino & J. Piscatore, theologo herbornensi, quasi non plus satis esset hactenus rixarum in Ecclesia, denuo excitata, & animose, immo pertinaciter defensa fuit. (pag. 43.) Hos complures postea secuti sunt. Eandem etiam sententiam defendit Carolus Molinaeus Annot. in. 51. partem Harmoniae. Vide Fr. Fennard. dialogo 4. Cornelium Schultingium contra Instit. Calvini, tom. 3. pag. 482. Sed sententia haec adversatur 1. S. literis, quae non sola Christi morre, sed integra ejusdem vitae simul & mortis obedientia salutem & justitiam nobis, etiam per modum meriti, comparatam esse, compluribus locis clare testantur. Ies. 9. 6. Lucae 2. 11. Matth. 3. 15. 2. ad Cor. 8. 9. Gal. 4. 4. 5. in primis Rom. 5. 18. 19. & Phil. 2. 5. & seq. 2. Pugnat cum communi & perpetuo Patrum consensu. Videatur autor Exposit. fidei in Justini mart. Opp. Irenæus lib. 5. adversus haeres. cap. 14. juxta Galasii distinctionem, & cap. 15. & 18. (1) Ambrosius in 2. Cor. 4. & in 1. Cor. cap. 15. Chrysost. in epist. ad Rom. cap. 5. hom. 10. Cyrillus alex. lib. 11. in Joh. cap. 25. lib. 12. cap. 16. & 1. de Recta fide ad Reginas p. 349. Primasius in cap. 11. Rom. lib. 1. epist. 70. ad Juvenalem episc. hierosolym. Damasc. lib. 3. de Orthod. fide cap. 24. Anselm. (sive potius (2) Hervæus) in 4. ad Gal. & in li-

(1) Ambrosius] Aut potius Hilarius diaconus. Cave Hist. lit. 150.
 (2) Hervæus] Monachus dolensis. Vid. Cave 439. 459.

in libello Meditationum: Bernh. serm. 1. de Circumcisione, serm. 3. de eadem, item serm. de verbis Ps. 23. vel 24. 3. *Quis ascendet in montem Domini?* p. 95. & serm. ad milites templi, c. 1. 3. Repugnat unanimi omnium Romanensiu sententiae, hac in re minime contemnendae, ut quae cum scriptura & Patribus maxime consentit. Gravissimam enim injuriam facit Romanensibus Barth. Battus lib. 1. de Justif. cap. 8. contra Bellarm. illis etiam hanc novam sententiam adscribens, ingenue id confitente I. Gerhardo L. de Justif. n. 57. licet Batti nomen supprimat: Concilium enim tridentinum sess. 6. cap. 7. Christum non simpliciter passione sua, sed *sanctissima sua passione* nobis justificationem meruisse dicit: sicut ipse Battus idem agnoscere cogitur. Bellarm. qvidem lib. 1. de Justif. cap. 2. solius passionis Christi in assignanda meritoria justificationis causa meminit, & lib. 2. cap. 5. affirmat, nihil frequentius omnem scripturam, testari, quam Christi passionem & mortem, plenam atque perfectam satisfactionem fuisse pro peccatis; Pag. 44.) non tamen excludit sanctitatem vitae Christi, sed justitiam illam, qua Christus, non ut homo, sed ut Deus, essentialiter justus est, quemadmodum A. Osiander, contra quem ibidem disputat Bellarminus, contendebat; & justitiae mortis Christi tantum meminit, quae scilicet in passione & morte Christi, meriti justificationis nostrae complementum & consummatio fuit. Alioquin idem lib. 5. de Chri-

fto med. cap. 9. diferte fcribit, Chriftum operibus ac laboribus fuis, non folum nobis omnibus gratiam & gloriam acquifiviffe, fed etiam fibi aliquid. Vide praeter alios Romanenfes Gregorium de Valentia lib. 1. de Chrifto redemptore cap. 3. ubi prolixè hac de re differt, Ruardum Tapperum art. 8. de Iuftif. pag. 26. Staplet. de Iuftif. lib. 7. cap. 5. & 6. Cofterum in Enchirid. pag. 296. Male igitur etiam Amandus Polanus Symphoniae fuae cath. thefin 10. cap. 12. de Iuftif. infcripfit *Contra Papanos*, qva iuftitiam illam Chrifti, qvae nobis imputatur, affirmat effe fatisfactionem, ejus, qva legem totam implevit, obedientiam nobis praeceptam perfectiffime praeflando, & mortem nobis comminatam fufiinendo, quamque etiam fatis diligenter confirmat confenfu Patrum. Sed cum Romanenfes id non negent, infcribenda fuiffet *Contra Pifcatorem ejusque feque-*
ces. Pugnat 4. cum conftanti omnium Lutheranorum fententia; qvorum permulti diverfis tractatibus & difputationibus in publicum editis, hanc fententiam refutarunt. Repugnat 5. & ultimo, communiiori fententiae etiam eorum Protestantium, qvi vulgo Calviniftae dicuntur, ut ex variis illorum fcriptis abunde conflat, qvae adeat curiofus lector. Vnde Paftores gallicani in fynodo * appinenfi congregati an. 1603. Pifcatorem per literas, qvae publice extant, admonuerunt, ut dogma hoc non probum atqve evangelio contrarium publice retractaret,

* Appinenfi] Vcl Cappinenfi. Sic additum erat in priorè editione,

nec in posterum animos studioforum misere eodem imbueret, aut infirmis scandalorum, collegis dissensionum, & Pontificiis insultandi occasionem praeberet. Hugo Grotius, vir antiquitatis peritissimus, (ut merito Remonstrantes in nupera sua Apologia illum laudant, pag. 210.) in eruditissima sua Defensione fidei catholicae de Satisfactione Christi, contra Socinum cap. 6. pag. 107. *Quamquam vero hactenus, inquit, ostendimus, Christi poena Deo satisfactum, negare tamen nolumus, vim satisfactionis esse etiam in ipsa Christi actione.* Pag. 45.) Et pag. 108. (nota contra errorem Roberti Rolloci lib. de Vocatione cap. 4. pag. 43. 44. aliorumque) *Sicuti opera temporaliter bona, valent ad temporalem impunitatem, ita Christi opus perfecte & spiritualiter bonum, ad liberationem a poena aeterna valuit. Quo illud spectat, Per obedientiam unius, iusti constituuntur multi, i. e. justificantur, habentur quasi infontes.* Rom. 5. 19. *Quod vero de satisfactione jam diximus, eam primo quidem poenae, deinde vero ipsi etiam actioni obsequio sue tribui, idem de placatione Dei, de redemptione nostra, & de expiatione intelligi debet.* Et Gerh. J. Vossius, vir doctissimus & in antiquitate versatissimus, in docta sua praefatione libro Grotii nunc laudato praefixa, non procul ab initio haec habet: *Beneficia ejus (Christi) partim in iis consistunt, quae vita & morte acquisivit nobis. Etrursus: Nam actiones & perpesiones Christi, minoris aestimet, necesse est, quisquis illum non quatenus est, agnoscit.* Extat epistola quaedam D. Parei

ad illustrem Comitem, &c. annexa Explic. cat. ech. edit. 1621. qva suam sententiam exponit de iustitia Christi activa & passiva, & in qvibus ab utraqve litigantium parte peccetur, deniqve qva ratione controversia haec conciliari possit. Sed multa in ea inveniuntur, ubi ipsemet haud leviter peccat. In qvibus, ut caetera mittam, praecipuum est illud, qvod *habitualement humanitatis Christi conformitatem cum lege, pro iustitia personae Christi*, more suo, habet, & non pro iustitia meriti Christi. Neque unqvam viris doctis satisfaciet ista ab eo proposita conciliationis ratio, cum manifesta veritatis injuria conjuncta.

Errant tamen, ut alios errores brevitatis studio non attingam, omnes illi Protestantes, qvi hanc novam & singularem sententiam impugnantes, affirmant, *peccatum originis nobis remitti propter sanctam Christi conceptionem*, *peccata omissionis propter sanctam Christi vitam*, *peccata denique commissionis propter sanctissimam illius passionem; aut obedientiam Christi activam & passivam*, ratione meriti, ita distinguunt, ut haec nobis liberationem a morte aeterna, illa vero vitam aeternam promeruerit; Christi enim iustitia, in iustitia & salute nobis promerenda, non ita est in partes vel frustra distrahenda vel discerpenda, qvum Christus integra sua obedientia habituali & actuali, vitae & mortis, (pag.46.) non solum omnia nostra peccata, qvaecunqve illa sint, expiaret, & mala, in qvae per peccatum incide-

cideramus, abstulerit, sed & bona, quae amiseramus, immo illis longe praestantiora acquisiverit, ut plurima scripturae loca testatur: Matth. 20. 28. Joh. 1. 29. Tit. 2. 14. Gal. 3. 13. & 14. Heb. 2. 9. & 10. 1. Petr. 3. 18. Nec activa illius justitia a passiva, vel haec ab illa, ratione meriti, sic distinguenda est: neutra enim sine altera meritoria fuit; utraqve autem a personae Christi agentis & patientis infinita dignitate valorem ac pondus habuit. Sed paucis sic ostensa justitia illa Christi, quae justitiam & salutem nobis promeruit, quaeque nobis imputatur; in disquisitione coepta pergamus ad sequentia.

Quibusdam theologis in Concilio tridentino nimium superstitiosis, vel etiam contentiosis, vocabulum *imputationis* (justitiae Christi scilicet) ita invisum, aut saltem suspectum erat, sicut testatur historia illius Concilii lib. 2. & de Dom. a Soto ex illius scriptis constat, ut sublatum cuperent, quia scilicet Protestantibus adeo esset familiare, cum tamen nec in scriptura, nec in Patribus unquam usurpetur; & propter consecraria, quae Protestantes inde eliciunt. Certe nusquam in scriptura diserte legimus, *Christi justitiam nobis ad justitiam imputari*. Legimus quidem in scriptura, *fidem nobis imputari ad justitiam*; propter Christi justitiam Deum non imputare nobis peccata nostra; & *imputari nobis justitiam*, Rom. 4. 6, 11. nusquam vero scriptura expresse dicit, *Deum nobis imputare ad justitiam, Christi justitiam*. Sententia tamen ipsa recte intellecta, passim in

S. literis traditur; justitiam enim, h. e. obedientiam Christi nobis imputari, i. e. quoad effectum vel fructum, scilicet remissionem peccatorum, justitiam inhaerentem, & acceptationem ad vitam aeternam, nobis communicari, attribui ac donari, toties reipsa in scriptura dicitur, quoties expresse asseritur, Christi vel obedientia vel morte justitiam & salutem nobis comparatam, vel nos a peccatis redemptos ac Deo reconciliatos: vel quoties docetur, *Christum a Deo factum esse nobis justitiam*, 1. Cor. 1.30. *pro nobis factum esse peccatum, ut nos in ipso efficeremur Dei justitia*, 2. Cor. 5. 21. *ejus justitia & obedientia nos coram Deo justos constitui*, Rom. 5. 19. Similiter in Patribus, communicationis, participationis, donationis, diffusionis vocabula saepe leguntur, ut constat, & confitentur illi ipsi, quibus *imputationis* vox maxime displicet; cum tamen hac voce nil aliud praecise, quam illis aliis significetur. (Pag. 47.) Quo- circa cum de re ipsa satis constet, frustra de verbis litigatur, Quin immo & *imputationis* vox in Bernardo legitur epist. 190. ad Innocent. papam: *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, ut videlicet satisfactio unius omnibus imputetur; sicut omnium peccata unus ille portavit.* Lege, quaelo, diligenter totam illam epistolam, & Serm. ad milites templi cap. 11. ubi dicit: *Mors in Christi morte fugatur, & Christi nobis justitia imputatur.* Hoc idem concedunt plurimi Romanenses, A. Vega de Justif. lib. 15. cap. 2. Bellarm. (qui etiam confitetur, recte dici, Christi justitiam & me-

& r
ac
fed
just
io.
Ta
in p
ple
pa
Be
da
Se
to
str
leg
asc
de
pa

per
can
ra
mu
ce
tui
isti
lat
tio
ma
siv
qv

& merita nobis imputari, cum nobis donentur ac applicentur, ac si nos ipsi Deo satisfecissemus; sed non ita, ut per Christi justitiam formaliter iusti nominemur & simus) de Justif. l. 2. c. 7. 10. 11. Suarez de Gratia lib. 7. cap. 7. n. 29. Tapperus art. 8. de Justif. pag. 25. 26. 27. Vasquez in primam 2. tom. 2. disp. 202. cap. 6. n. 45. Staplet. de Justif. lib. 7. cap. 9. Costerus in Enchirid. pag. 292. aliqve complures. Et multis ante Bernardum seculis, Athanasius adversus eos, qui damno afficiunt genus nostrum eo, quod negant, Servatorem ex natura nostra sumisse primitias, tom. 2. edit. Commelin. pag. 270. affirmat, nostrum esse, credere sacris scripturis, & impletionem legis a primitiis (i. e. Christo) factam, toti massae ascribere seu imputare: nam in Graeco est λογίζεσθαι, verbum, quod Apostolus ad Rom. 4. usurpat.

Christi justitiam seu obedientiam, quatenus per fidem nobis applicatur & imputatur, esse causam justificationis nostrae formalem, qua coram Deo iusti sumus & pronunciamur, dicunt multi Protestantes, formae voce non proprie accepta pro causa interna, quae subiectum constituit & denominat, vel informante, (omnis enim istiusmodi forma intrinseca & inhaerens est) sed late & improprie, pro qualibet causa, quae definitionem rei constituit, & dat esse rei, cuius est forma, quaque remota, res amplius non consistit; sive illa inhaereat, sive assistat, sive quomodocunque per relationem subiecto applicetur aut unia-
tur.

tur. Hanc sententiam Romanenses hodie erroris stulti immo impii damnant, & justitiam imputatam vocant *putatitiam, fictitiam, imaginariam & fantasticam, spectrum cerebri lutherani, amentissimam insaniam*, & quid non? (Pag. 48.) Immo Patres tridentini eo usque processerunt, ut sic sentientes anathemate percutere haud sint veriti, sess. 6. can. 10. *Si quis dixerit, homines sine Christi justitia, per quam nobis meruit, justificari, aut per eam ipsam formaliter justos esse, anathema sit.* Vbi i. quam inique & odiose copulantur, & pariter anathemate damnantur, qui dicunt, nos *sine Christi justitia* justificari, & qui *per eam ipsam* formaliter nos justos esse affirmant! 2. Quam otiose (ne quid gravius dicam) & praeter omnium veterum Conciliorum morem, terminus *formaliter* non e sacris literis, nec ex Patrum scriptis, sed ex solis scholarum distinctionibus petitus, quique etiam diversimode accipi potest, conciliari canoni inseritur, & qui formalitatem hanc asserit, anathemati subjiatur! Certe nec ii Protestantes, qui per ipsam Christi justitiam imputatam, & fide viva apprehensam, nos formaliter justificari dicunt, voce *formae*, ut dictum, latius accepta, inhaerentem justitiam negant, aut nos formaliter ea, voce *formae* proprie accepta, justos denominari ac esse asserunt, sed hoc est, quod contendunt, nos non per inhaerentem justitiam, propter suam imperfectionem, coram divino tribunali justificari, sed tantum per perfectissimam Christi obedientiam. Qua de re infra videbimus.

mus. Vnde quidam etiam rigidiores Protestante, attendentes propriam vocis *formae* acceptio-
nem, negant, nos per imputationem justitiae
Christi formaliter justificari, sed imputative seu
relative tantum, licet vere & realiter. Pareus
de Justif. contra Bellarm. lib. 2. cap. 7. pag. 469.
*Nos, imputari nobis Christi justitiam, ut per eam
formaliter justii nominemur & simus, neque dixi-
mus unquam, neque sentimus, ut aliquoties jam osten-
dimus: Id enim non minus sane cum recta ratione
pugnaret, quam si reus in judicio absolutus diceret, se
clementia judicis, donantis sibi vitam, formaliter ju-
stum esse.* Job. Prideaux, theologus oxoniensis,
in suis Lectionibus theologicis nuper emisit,
lect. 5. de Justif. pag. 163. ad verba Bellarm. lib. 2.
de Justif. cap. 7. sect. *Quarto Refellitur. Si justitiam
seu merita Christi solum vellent* (Protestantes) *nobis
imputari, &c.* respondens, ita inquit: *At quis
unquam e nostris, nos per justitiam Christi imputatam
formaliter justificari, asseruit?* (Immo quam plurimi
Protestantes, ut neminem latet. Quin ille
ipsemet, licet heic sui oblitus, paulo ante, hac ea-
dem lectione, pag. 156. diserte asseruit, Pag. 49.)
formam justificationis nostrae, esse tam activae,
quam passivae obedientiae Christi imputatio-
nem. Sed hoc est, quod dixi; aequivocatione
vocis *formae* luditur.) *Annon formam quamlibet
inhaerentem, qua formaliter justii denominemur, sem-
per explosimus?* Sic ille. Sibrandus contra Vorstii
errores, pag. 604. 605. &c. Chamierus de Justif.
lib. 21. cap. 20. n. 21.

Ean.

Eandem prope sententiam cum hisce Protestantibus, quidam etiam Romanenses ante Concilium tridentinum secuti sunt, testibus Romanensibus ipsis, Bellarm. de Justif. lib. 2. cap. 1. Staplet. de Justif. l. 7. c. 9. & imprimis A. Vega de Justif. lib. 7. cap. 21. aliisque. Alb. Pighius, strenuus aliqui & peracris Protestantium adversarius, Controvers. 2. de Fide & justif. (cujus verba omnia in sententiam non libet hic adscribere, nam hac in re multus est) postquam ibi fufe ostendit, neminem mortalium esse, qui non etiam iustitiae convincatur, quamvis iustissimus sit inter homines, subdit, *divinam misericordiam nobis succurrisse per Christum: in quo iustificamur coram Deo, non in nobis, non nostra, sed illius iustitia; quae nobis cum illo iam communicantibus, & ei infertis, conglutinat, & unitis, imputatur. Propriae iustitiae inopes, extra nos, in illo docemur iustitiam quaerere.* Et paulo post: *In Christi autem obedientia quod nostra collocatur iustitia, inde est, quod nobis illi incorporatis, ac si nostra esset, accepta ea fertur, ita ut ea ipsa etiam nos iusti habeamur.* Atque hanc sententiam Pighius multis scripturae testimoniis, quae a Protestantibus communiter adducuntur, confirmat, eandemque illustrat exemplo haud ineleganti benedictionis Jacobi patriarchae, quo Protestantes multum delectantur. Concludit denique in hunc modum: *Disimulare non possumus, hanc (scilicet de justificatione) vel primam doctrinae christianae partem obscuratam, magis quam illustratam scholasticis, spinosis plerumque, quae-*
stioni.

stionibus & definitionibus, secundum quas nonnulli magno supercilio primam in omnibus auctoritatem sibi arrogantes, & de omnibus facile pronunciantes, fortassis etiam nostram hanc damnaverent sententiam, quae propriam, & quae ex suis operibus esset, (pag. 50.) coram Deo justitiam derogamus omnibus Adae filiis, & docuimus, una Dei in Christi niti nos posse justitia, una illa justos esse coram Deo, destitutos propria, nisi hoc ipsum adstruxissemus, aliquanto diligentius. Haec ille. Prolixitatis vitandae studio, caetera, quae dicenda sunt, in caput sequens rejicienda duxi.

CAPUT III.

In quo fusius adhuc de imputatione justitiae Christi tractatur.

CANONICI colonienfes in suo Antididagm. ubi tractant de causis, per quas justificamur, haec habent de causa formali: *Justificamur a Deo justitia duplici, tanquam per causas formales & essentielles. Quarum una & prior est consummata Christi justitia, non quidem quomodo extra nos in ipso est, sed sicut, & quando eadem nobis, dum tamen fide apprehenditur, ad justitiam imputatur. Haec ipsa ita nobis imputata justitia Christi, praecipua est & summa justificationis nostrae causa, cui principaliter inniti & fidere debemus. Aliter vero justificamur formaliter per justitiam inhaerentem, qua remissio peccatorum simul cum renovatione Spiritus sancti, & diffusionem charitatis in corda nostra, secundum*

dum mensuram fidei uniuscujusque, nobis donatur, infunditur, & fit propria. Haec illi.

Inclinasse videntur in hanc sententiam, inquit Vega, auctores etiam libelli, a Carolo V. Imp. collocutoribus in Comitibus ratib. ad promovendam conciliationem oblatis ann. 1541. ut legitur est apud Goldast. Constit. Imper. tom. 2. pag. 186. cap. 5. de Justificatione hominis. Vbi inter caetera bona nobis communicata in justificatione nostra, ponunt imputationem justitiae Christi, & fideatenus dicunt nos justificari, i. e. acceptari & reconciliari Deo, quatenus apprehendit misericordiam & justitiam, quae nobis imputatur, propter Christum & ejus meritum, non propter dignitatem seu perfectionem justitiae, nobis in Christo communicatae; & fidelem animam aiunt non inniti justitiae sibi inhaerenti, sed soli justitiae Christi nobis donatae; sine qua omnino nulla est, nec esse potest justitia. Pag. 51.) Licet enim non utantur hi, inquit Vega loco supra citato, verbo formaliter, neque dicant justitiam Christi causam formalem nostrae justificationis, sicut Colonienses; tamen eandem cum illis videntur secuti sententiam, quia praeter justitiam inhaerentem, alteram justitiam (nempe Christi) communicari nobis asseruerunt, quae praecipue sumus justi, cuique soli debeamus inniti.

Contarenius cardinalis, vir doctrina & vitae integritate insignis, qui Comitibus illis ratib. interfuit, in tract. de Justif. ita inquit: *Quoniam ad duplicem justitiam pervenimus per fidem, justitiam inhaeren-*

inh
m
nob
Chr
mir
cor
exij
niti
just
te
just
pote
cem
die
con
hab
esse
est
De
Sun
li n
stif
cili
tan
scil
for
qv
sen
re
tia

inhaerentem nobis & charitatem ac gratiam qua effici-
mur consortes divinae naturae, & justitiam Christi
nobis donatam & imputatam, quoniam inseri sumus
Christo & induimus Christum; restat inquirere,
nuranam debeamus niti, & existimare nos justificari
coram Deo, i. e. sanctos & justos haberi. Ego prorsus
existimo, pie & christiane dici, quod debemus niti,
niti, inquam, tanquā re stabili, quae certo nos sustentat,
justitia Christi nobis donata, non autem sanctita-
te & gratia nobis inhaerente. Haec etenim nostra
justitia, est inchoata & imperfecta, quae tueri nos non
potest, quin in multis offendamus, & assidue pec-
cemus, ac propterea indigeamus oratione, qua quoi-
die petamus dimitti nobis debita nostra. Idcirco in
conspectu Dei non possumus, ob hanc justitiam nostram,
haberi justī & boni, quemadmodum deceret filios Dei
esse bonos & sanctos. Sed justitia Christi nobis donata
est vera & perfecta justitia, quae omnino placet oculis
Dei, in qua nihil est, quod Deum offendat, quod non
summopere Deo placeat. Hac ergo sola certa & stabi-
li nobis nitendum est, & ob eam solam, credere, nos ju-
stificari coram Deo, i. e. justos haberi & dici. Hæc ille.

Multo aequius & moderatius etiam post Con-
cilium tridentinum de hac loquendi formula,
tantopere a Patribus illius concilii damnata, quod
scilicet Christi justitia nobis imputata justī simus
formaliter, pronunciavit Ru. Tapperus, quan-
quam & ipse de re illa diversum a Protestantibus
sentiret, art. 8. de Justif. pag. 27. Et si, inquit, in
re ipsa esset consensus, (i. e. si non excluderetur justiti-
a inhaerens) non esset multum de verbis sermonis.

que forma pugnandum; quae ob varios tropos, quibus scripturae, & nos etiam plerumque utimur, permitti & dissimulari possit; (Pag. 52.) quod videlicet Christi justitia nobis imputata justii simus formaliter, tametsi nostra justitia non sit justitiae Christi participatio, nisi in genere causae efficientis. Et paulo post: Simili itaque tropo & nos justii nominari possumus imputatione justitiae Christi, sicut figurata est locutio, quod Christus nobis factus est sapientia & justitia, 1. Cor. I. 30. Pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso, 2. Cor. 5. 21. Dominus justitia nostra, Jer. 23. 6. Super hac igitur sermonis forma & loquendi modo, non multum esset contendendum, si nobis concederent adversarii, quod propria justitia nobis inhaereat, sicut proprium ex Adamo contrahimus peccatum, nos intrinsece commaculans.

Rectius tamen nonnulli alii theologi Protestantibus & Romanensibus, communiter, justitiam vel obedientiam Christi nobis imputatam seu applicatam, non causam formalem, sed causam meritoriam tantum & impulsivam, quam *πρὸς ἀλλοτρίαν* nominant, justificationis nostrae esse statuunt. Justitia enim Christi nos justificari, & ut causa formalis, & ut meritoria, (quod asserunt illi, qui priorem tuentur sententiam) dici non potest; nam fieri nequit, ut eadem res simul sit causa efficiens, ad quam meritum reducitur, & formalis ejusdem effecti, quia sic simul & de essentia effecti foret, & non foret; cum causa formalis interna sit, efficiens autem externa tantum, uti constat.

Dico

Dico igitur, rectius statui justitiam Christi causam meritoriam, non formalem justificationis nostrae, quia praeter id, quod dictum est, illud primo universa clamat scriptura; hoc autem nulla omnino scriptura clare & necessario evincit. Quod enim Jer. 23, 6. Christus nominatur *Dominus justitia nostra*, (quem locum cum sequentibus, ut caeteri omnes Protestantes, qui hanc sententiam tuentur, vehementer urgent, ita nemo magis quam episcopus wintoniensis (*Bilsonus*) in concione quadam anglicana, doctissima alioqui, de Justificatione in Christi nomine, super hunc locum) & in loco illi parallelo, 1. Cor. 1. 30. dicitur *factus nobis a Deo sapientia & justitia*, sensu causali & figurato, non proprie intelligendum est; quia scilicet Christi merito veram justitiam & divinam sapientiam, sanctificationem & redemptionem a Deo accipimus. Quomodo, (pag. 53.) Eph. 2. 14. *Christus pax nostra* vocatur; quia pacem nobis suo merito conciliavit. Sic locorum peristases diligenter excussae cogunt, sic interpretes omnes doctiores suadent, haec dicta esse explicanda. Quod 2. Cor. 5. 21. *fecisse pro nobis peccatum* dicitur *Deus Christum, qui non noverat peccatum*, hunc habet sensum; Deus Christum fecit hostiam, seu sacrificium pro peccatis nostris: (ut multi, cum veteres, tum recentiores vocabulum *peccati* hoc loco ex variis veteris scripturae locis intelligunt) vel hominem morti, miseriis ac aerumnis variis obnoxium, & per haec peccatoribus similem, ut per *peccatum* similitudo peccati vel poena pecca-

ti intelligatur; vel, ut Chrysost. aliique Graeci, nostri causa tractavit eum, tanquam ipsum peccatum, ipsum scelus, i. e. tanquam hominem insigniter sceleratum, ut in quo posuerit iniquitatem omnium nostrum, Jes. 53, 5. quando scilicet eum pro nobis morti crucis subiecit, quo maledicto & ignominioso supplicii genere solent affici famosi latrones; *ut nos per eum* (graece, *ἐν αὐτῷ*. Hebraismus est, pro *δι' αὐτοῦ*. Sic etiam exponit Oecumenius) i. e. per Christi meritum, *efficeremur justitia Dei*, seu vere justii, ea nempe justitia, quae a Deo nobis donata, & Deo probata, propter Christum, sit, remissis scilicet peccatis nostris omnibus, & nobis per spiritum Christi sanctificatis. Consulantur interpretes omnes doctiores, veteres atque recentes, in locum; nos enim nunc commentarios non scribimus. Ita ut nihil minus ex hoc loco intelligi possit, quam ab iis, qui hanc sententiam propugnant, hinc infertur, *omnem nostram justitiam, qua coram Deo justificamur, externam esse*, ipsam scilicet Christi justitiam, quae nostra fiat, dum nobis illam gratuito Deus imputat, eodem, ut loquuntur illi, modo, quo Christus peccatum sive peccator factus est, non propter peccatum sibi inhaerens, sed propter imputationem nostrorum peccatorum. Nihil nunc dicam, quam a vero alienum sit, quod hinc & alibi passim ab aliis affirmatur, *Christum vere & realiter per imputationem coram Deo peccatorem habitum fuisse*. Suscepit quidem Christus in se sponte,

sponte, atque etiam ex patris mandato, debitum solvendae poenae nostris peccatis debitae, (ex quo non peccator, sed justus, immo justissimus dici meruit) peccata tamen Pag. 54) nostra eorumque reatum in se proprie non recepit: longe enim aliud peccatum est, quam debitum solvendae poenae; nam hoc est effectus consequens, potestque quis debitum pro alio velle solvere, quamvis illius peccatum in se proprie non recipiat. *Peccatum non suscepit*, inquit Augustinus de Verbis apost. serm. 14. *sed poenam peccati suscepit; suscipiendo sine culpa poenam, sanavit & culpam.* Et contra Faustum. lib. 14. cap. 4. *Suscepit Christus sine reatu supplicium nostrum, ut inde solveret reatum nostrum, & finiret etiam supplicium nostrum.* Sic ille. Nam nec decuit, neque etiam fieri potuit, ut Christus veram injustitiam in se reciperet; sic enim minime fuisset idoneus ad satisfaciendum Deo pro injustitia nostra. Sed de tota hac nova atque etiam falsa hujus loci expositione, lege inter recentiores Protestantes doctissimum Bilsionum, episcopum quondam wintoniensem, in sua Recognitione passionum Christi, pag. 271. 272.

Neque etiam testimonia Patrum, quae ad hanc sententiam firmandam vulgo citantur, hoc probant. Verba illa Augustini in Enchirid. ad Laurent. cap. 41. quae clarissima illis videntur: *Ipse ergo peccatum, ut nos justitia; nec nostra, sed Dei sumus; nec in nobis, sed in ipso. Sicut ipse peccatum non suum, sed nostrum; nec in se, sed in nobis constitutum, si-*

militudine carnis peccati, in qua crucifixus est, demonstravit, sic sunt intelligenda, ut cuius locum legenti clarissime patet: Christum, in quo peccatum non erat, pro nobis peccatum fecit Deus, cui reconciliandi sumus, hoc est, sacrificium pro peccatis, per quod reconciliari valeremus: Ipse ergo peccatum, i. e. in similitudine carnis peccati, in qua venerat, sacrificatus est, ad diluenda peccata nostra, non sua: ut nos justitia, i. e. ut nos iusti essemus, non nostra, i. e. non justitia nostris viribus parta, sed Dei, i. e. a Deo donata; nec in nobis, i. e. non ex nobis ipsis profecta, sed in ipso, i. e. ex ipso & per ipsum. Nihil enim magis alienum a mente S. Augustini fingi potest, quam justitia divinitus infusa, sed semper cum remissione peccatorum conjuncta, propter Christi meritum nos non justificari. Eodem modo intelligenda sunt omnia, quae hanc in rem ex Augustini citantur serm. 61. de Verbis Domini, serm. 6. de Verbis apostoli, conc. 2. in psal. 30. & enarratione primae partis psal. 70. sicut & verba (pag. 55.) Bernardi, serm. 61. () super Cantica: Domine memorabor justitiae tuae solius; ipsa est enim & mea.*

(*) Super Cantica] Id est, in canticum canticorum: cuius tria priora capita B. Bernardus 86. sermonibus illustrare studuit. Reliqua autem 48. non sunt Bernardi, quamvis in ejus operibus essent, sed Gilberti, abbatis de Hoilandia in Anglia, ordinis cisterciensis, ut habet inscriptio in edit. Paris. A. 1551. & observant Cave in Hist. lit. 450. ac Du Pin p. 90. tom. 9. de la Biblioth. des auteurs ecclesiastiques.

& epist. 190. ad Innocentium papam, & in serm. ad milites templi, cap. 11. & verba Justini martyris in (*) epist. ad Diognetum: *Quid enim aliud potuit peccata nostra tegere, quam ejus justitia? in quo alio nos iniqui & impii, pro justis haberi possumus, quam in solo filio Dei.* p. 500. haec, inquam, omnia atque alia consimilia, non sunt aliter intelligenda, quam de imputatione seu communicatione justitiae Christi, per modum meriti, aut alia quacunque ratione considerata, non per modum causae formalis justitiae, seu justificationis nostrae; ut evidenter patet legentibus haec aliaque Patrum dicta & scripta.

Neque etiam ulla necessaria ratio ejusmodi imputationis justitiae Christi afferri potest. Quicquid enim imperfectionis cum peccato conjunctum inest, aut inesse creditur in justitia nostra inhaerente, vel habituali, vel actuali inde emanante, (an enim omnis omnino imperfectio sive defectus & exiguitas justitiae nostrae in hac vita vere & proprie peccatum sit, infra dicetur) *id totum gratis remittitur propter meritum justitiae Christi nobis imputatum*, ita ut praeter remissionem peccatorum & justitiam inhaerentem, quae utraque effectus est satisfactionis & meriti Christi nobis imputati, haud quaquam opus sit ad formalem justificationis rationem constituendam nova illa imputationis justitiae Christi ratione. Immo

F 4

si per

(*) Epist. ad Diognetum] Quae si non Justini, antiqui tamen etiam, quique tempore persecutionum, quibus christiani premebantur, vixit, est auctoris. Du Pin Biblioth. des aut. eccl. tom. 1. §.

si per justitiam Christi imputatam justi habemur & essemus, perinde ac si propria sit nostra intrinseca & formalis justitia, haec incommoda inde sequi viderentur: I. ut urgent Romanenses, *non minus justi censei deberemus coram Deo, quam ipse Christus.* Hoc quidem discriminis intercedit, quod Christus a se & in se, seu inhaerenter justus sit, nos tantum precario & imputative, i. e. ab illo, & in illo. Nihilominus tamen per Christi justitiam nobis sic imputatam, verissima Dei aestimatione aequè justi censeremur & essemus, quam ipse Christus: quod christianae aures vix ferre possunt. Certe nec scriptura, nec Patres unquam, aut usquam, ita loquuntur. II. *Omnes, qui justificantur, aequè justificantur*, quia non diversa participatione justitiae a Christo transfusae justi sunt, sed sola imputatione unius & ejusdem justitiae Christi, quae tota singulis aequè imputatur. Distinctio hic adhiberi solita ab iis, qui huic sententiae favent, ad hoc incommodum vitandum inter *justitiam justificationis & sanctificationis*, non est satis solida, ut cap. seq. monstrabitur. (pag. 56.) Denique III. hinc sequitur, *justos in hoc seculo justiores esse, quam in vita aeterna futuri sint*; quum hici omnes per ipsam Christi justitiam omnium longe perfectissimam sibi imputatam vere coram Deo justi habeantur & sint, illic singuli suam tantum habituri sint; quum nihil amplius loci ejusmodi Christi justitiae imputationi futurum sit, propter perfectionem justitiae inhaerentis, quae tamen ipsa Christi justitia multo erit inferior. Ad

Ad extremum illis Protestantibus, qui *formam justificationis*, immo totam essentiam, *in sola peccatorum remissione* constituunt, (quod faciunt ex iis non pauci) haec imputatio justitiae Christi non per modum causae meritoriae tantum, sed & per modum causae formalis, aut saltem *quasi formalis*, ut quibusdam loqui placet, non probatur. Calvinum in his cum Bellarm. de Justif. lib. 2. cap. 6. ipso capitis initio, & cum quibusdam etiam Protestantibus, vix numerare possum: licet enim aliquando Calvinus totam justitiam nostram in gratuita peccatorum remissione constituat, ut lib. 3. Institut. c. 2. num. 21, 22. & in Antid. Conc. trid. ad sess. 6. & comment. ad Rom. 4. 5. & in Psal. 32. alibi tamen (ut Bellarm. ipse de Justif. libro dicto cap. 1. sect. *Joh. Calvinus*, & cap. 2. sect. *Sed non minore fraude*, fateri cogitur) disertis verbis, justificationem in peccatorum remissione, & justitiae Christi imputatione positam esse, dicit. lib. Institut. jam dicto, cap. 11. n. 2. & rursus ibidem n. 3. *Justificare nihil aliud est*. Locos hos Calvini in speciem pugnantes, aut certe valde ambiguos, qui illius dictis mordicus inhaerent, ut Pareus, Chamierus, aliique, conciliare satagunt: an solide satis, judicet candidus lector. Piscator Exegeti aphorismorum doctrinae christianae ex Calvini Institut. maximam partem excerptorum, de Justif. aphor. 14. pag. 305. affirmat, formam justificationis esse ipsam remissionem peccatorum, sive non imputationem, vel, quod idem valet, justitiae imputationem.

Quod etiam pag. 306. ex pluribus scripturae locis probare nititur; & aphorismo 15. pag. 307. Christi iustitiam seu obedientiam illam, quam Patri praestitit, pro causa tantum procacitica seu meritoria habet. Vorstius Tesserad. antipist. parte 2. pag. 32. *Atque hoc demum sensu, inquit, alienam iustitiam nobis imputari docemus Protestantes, Pag. 57.)* quatenus aliena, hoc est, Christi solius obedientia, tanquam causa meritoria, formalem nostram iustitiam, h. e. remissionem peccatorum, per quam omni modo iusti coram Deo constituimur, nobis comparatam esse affirmamus. Interim iustitiam Christi proprie dictam, h. e. obedientiam ejus tum activam tum passivam, item sanctitatem ejus nativam, sic nobis imputari, ut ipsa nobis subjective inhaereat, atque ita nos formaliter per eam iusti constituamur, id neque nos asserimus, neque uspiam in S. literis indicatum esse dicimus. Et rursus ibidem, pag. 49. Iustitiae Christi nomine, vel ipsam a Christo praestitam obedientiam intelligimus, & tum obedientiam illam Christi non quidem proprie in se & per se, sed effective tantum, sive ratione fructus & effectus sui, nobis imputari, h. e. impartiri & communicari dicimus; vel per iustitiam Christi, ipsam in abstracto sive in genere acceptam iustitiam, ex gratia Dei nobis imputatam, sed tamen obedientia Christi revera partam, intelligimus: & tum verbum imputandi per verbum donandi, sive re ipsa attribuendi facile patimur explicari: nam certe utrumque verissimum est, & fructum obedientiae Christi re ipsa nobis donari, ita ut subjective nobis inhaereat,

haereat, adeoque obedientiam ipsam hoc sensu nobiscum communicari, (prout jure spiritualis conjugii nostrum est, quicquid Christus habet) & propter eandem Christi obedientiam nos, quicumque in Christum credimus, justos a Deo reputari, sicut Rom. 3. 24, 25, 26. 4. 24, 25. & 5. 25. & seq. item 1. Cor. 1. 30. & 2. Cor. 5. 19. 21. & alibi videre licet. Interna fatemur, longe tutius esse, ipsas scripturae phrasas in hoc gravissimo argumento praecise & simpliciter usurpare, quae vel justitiam nobis in genere (non in specie hujus vel illius justitiae) imputari, vel, fidem ad justitiam nobis imputari, dicunt, & utramque phrasin per remissionem sive non imputationem peccatorum declarant. Confer etiam pag. 114. Idem quoque in suo Antibellarmino pag. 600. affirmat multorum Protestantium nomine, formam justificationis veram & propriam, esse ipsam justitiae imputationem, vel, quod idem est, peccatorum remissionem, & pluribus argumentis idem confirmare satagit. p. 601. 602. Lege & pag. 607. 608. 611. Vide ejusdem Scholia alexicaca contra Sibrandum, pag. 207. 208. 210. 285. Remonstrantes in Responsione ad Specimen calumniarum, pag. III. (Pag. 58.)

An obedientia Christi formaliter est nostra justitia? Fatemur, hoc a nonnullis dici; sed quomodo hoc consequenter dici possit, non videmus. Nam si Christi obedientia formaliter est justitia nostra, quomodo fides nobis imputatur in justitiam, propter obedientiam, sive meritum Christi? obedientiam enim Christi formaliter, propter obedientiam Christi, ut causam προαίτιαν, nobis imputari, absurdum

dum

dum est. Videatur etiam Th. Mortonus Appel. Protest. lib. 5. cap. 11. sect. 2. n. 4.

Sed, ut Protestantes alios silentio transeamus, Archiep. spalat. de Rep. eccles. lib. 7. cap. 11. n. 217. Protestantium sententiam, sive potius diversas super hac re exponens sententias, ita inquit: *Posteriores* (Reformati scilicet) *volunt, justificationem nostram formalem, esse obedientiam Christi, ejusque justitiam nobis imputatam; sive in justificatione requiri quidem hanc imputationem justitiae Christi nobis, sed formaliter justificationem nostram esse ipsam peccatorum remissionem per non imputationem.* Et paulo post: *An vero justitia illa, per quam post justificationem justi dicimur, sit sola imputatio justitiae Christi nobis, an vero sit aliquid inhaerens, quod Deus nos justificando in nobis ponat, an justitia formaliter sit ipsa remissio peccati, h. e. carentia illa injustitiae, res est disputabilis.* Haec ille, plus aequo partibus dissentientibus placere studens. Atque haec de imputatione justitiae Christi.

CAPUT IV.

Quo disquiritur, an justitia Dei nobis infusa & inhaerens, spectet ad formalem justificationis rationem.

Non quaeritur, quemadmodum rigidiore Protestantes arbitrantur, ac proinde de male nec satis candide ab illis formato quoad formalem justificationis rationem statu quaestionis graviter conqveruntur Romanen-

nen-

nenſes, ut Bellarm. de Juſtif. lib. 2. cap. 2. ſect. *Eſt autem hoc loco*, Stapletonus Qvaest. qvodlib. de varia Proteſt. aſtutia, pag. 408. aliique, qvid ſit id, *propter qvod* Deus peccatorem juſtificet, & in gratiam recipiat? (Pag. 59.) ſit ne meritum Chriſti, an inchoata in nobis novitas? Nam ſi de cauſa meritoria juſtificationis noſtrae qvaeratur, qvae proprie designatur voce *propter*, libenter concedunt Romanenſes, hanc ſolam eſſe Chriſti meritum, neque qviqueqvam nobis inhaerens: qvod ſi de cauſa formali, qvae proprie non voce *propter*, ſed *per* denotatur, i. e. qvid illud ſit, per qvod homo juſtificatur? affirmant iidem, juſtificari hominem per juſtitiam ſibi a Deo propter Chriſti merita donatam & inhaerentem, & non per ipſum Chriſti meritum extrinſecus imputatum. Interim pluris ſe facere perfectiſſimum atqve abſolutiſſimum meritum Chriſti, qvam renovationem noſtram hic imperfectam & inchoatam, profitentur. Vide Bellarm. loco ſupra citato, ſect. *Deinde*. Qvae hic autem pro Chemnicio, aliisque reſpondet Joh. Gerhardus, loc. de Juſtif. n. 220. & Pareus ad lib. 2. Bellarm. de Juſtif. cap. 2. pag. 384. aliique, ſolida non ſunt, nec ſtatum qvaestionis recte propoſitum attingunt.

Patres Concil. trid. ſeſſ. 6. cap. 7. *unicam formalem cauſam juſtificationis* eſſe dicunt, juſtitiam videlicet Dei, nobis infuſam & inhaerentem, dum primo dicunt, *juſtitiam Dei eſſe, qvae nos juſtos facit, qua videlicet ab eo donati renovamur*
ſpiritu

spiritu mentis nostrae. Et paulo infra: Id in hac impii justificatione fit, dum ejusdem sanctissimae passionis merito, per Spiritum S. charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhaeret. Iidem tamen capitis ejusdem initio: Hanc dispositionem, inquirunt, justificatio ipsa consequitur, quae non est sola remissio peccatorum, sed & sanctificatio & renovatio hominis interioris. Et paulo infra: Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum, haec omnia simul infusa accipit homo per Christum. Ex hac praecisa & peremptoria determinatione unice tantum formalis justificationis causae, ex scholarum altercationibus & contentionibus, quemadmodum ex ipsis terminis patet, nata & deprompta, non autem ex scripturis vel ecclesiae veteris doctrina, neque etiam ea sibi satis constante, mirum, quantum contentions inter eos etiam, quibus Concil. trid. utramque facit paginam, ad illius auctoritatem tuendam, exortum sit. Vasquez 1. 2. parte 2. disp. 404. cap. 3. acriter contendit, remissionem peccati Pag. 60.)
nihil prorsus in re esse, nisi infusionem iustitiae: tribuitque hanc opinionem aliis quibusdam Romanensibus, verene an falso, non laboramus; sed praecipue disputat ex Concilii trid. verbis de unica causa formali justificationis. Hanc sententiam Vasquevis impugnant acerrime multi alii Romanenses, & Protestantes omnes. Vide Davenantium de Iustitia habituali, cap. 28. pag. 353. Bellarminus de Justif. lib. 2. c. 2. rectius agnoscit, remissionem peccatorum esse aliquid re ipsa distinctum

ctum

Tum ab infusione gratiae, ac proinde Concilium in eodem loco separatim utriusque meminisse: non quidem ut significaret, ut inquit ille, duplicem esse causam formalem justificationis, sed ut indicaret, duos esse terminos ejus motus, qui dicitur justificatio, sive duos effectus ejusdem causae. Quae glossa quam consentanea sit verbis Concilii tridentini, judicet aequus lector. Si enim renovatio nostri per Spirit. S. est unica formalis causa justificationis, quemadmodum Concilium disertissime loquitur, quomodo justificatio nostra, formaliter & essentialiter procul dubio, ab eodem Concilio dicitur esse non solum peccatorum remissio, sed & renovatio? Quomodo etiam a Bellarmino aliisque, remissio peccatorum dicitur esse renovationis nostrae, quae causa formalis est justificationis, effectus? In eandem sententiam cum Bellarm. disputat Suarez de Gratia divina, lib. 7. de sanctificatione hominis, cap. II. n. 24. ubi Concedo, inquit, intervenire in justificatione impii duos effectus gratiae, quasi partiales, unum positivum, & alium privativum, seu exclusivum peccati. Et n. 25. Neque hinc sequitur, dari plures causas formales justificationis, quia formalis causa non est nisi positiva forma; privatio enim formae contrariae, potius est effectus secundarius ejusdem causae formalis. &c. Quod si quis de nomine contendat, vocando privationem frigoris, formam constituentem lignum in non esse frigidum, eodem modo loqui potest de carentia peccati, & tunc respondet facile, Concilium fuisse loquutum de forma positiva, & de illa dixisse, esse unicam. Hic fructus

est,

Illum opuscula. d. di. d.

est scholasticarum disputationum & determinationum maxime, ne quid gravius dicam, ambiguarum, in res fidei, ab illo nupero Concilio tridentino infelicititer invecarum. Sed omnes hi theologi *remissionem peccati cum ipsius deletionis seu abolitionis*, Pag. 61.) quae quidem effectus est, aut saltem nunquam fit ordinarie absque infusione gratiae iustificantis, semper confundunt; cum tamen, ut recte Fr. Sylvius a Brania in 3. Thomae q. 86. art. 2. pag. 422. conclus. 2. docet, *reatus poenae proprie tollatur per remissionem peccati. Proprie enim, peccatum remittere, est, peccatorem liberare ab obligatione poenae luendae, siquidem is peccatum remittit, qui illud condonat; condonat autem, qui poenam relaxat, & quam exigere poterat, non exigit. Scriptura vocat alio nomine, non imputare, scilicet ad poenam, Psal. 32. 2. Rom. 4. 8. 2. Cor. 5. 19. Ac proinde peccati remissio, non est proprie ipsius deletio vel abolitio, sed poenae illi debitae condonatio; peccati autem deletio, est maculae abstersio, quae nunquam fit (si loquamur de macula peccati mortalis) absque infusione gratiae iustificantis. Haec ille. Rectius ergo alii dicunt, justificationem peccatoris duas res continere, diversas quidem illas inter se, verum insolubili societate conjunctas, remissionem peccatorum & donationem gratiae & iustitiae Dei. Perer. in Genes. cap. 15. 6. disp. 3. Gropperus in Enchirid. colon. de Justif. pag. 132. Ant. Delphinus de Salutari progressu lib. 5. (qui duas appellat justificationis partes) & Andrad, Orthod. explicat. lib. 6. aliqve multi.*

Prote-

Protestantes unanimi consensu fatentur, inhaerentis iustitiae seu sanctitatis infusionem cum gratuita nostri justificatione necessario ac perpetuo conjunctam esse, quemadmodum nec ipsi Romanenses, quando sobrie loquuntur, negare possunt; eam tamen esse justificationis nostrae partem aliquam, aut ad formam hujus essentialem pertinere, communiter non admittunt: *sanctificationem* esse & appellari volunt, quae accurate & necessario, ut inquirunt ipsi, a *justificatione* nostra, cum hujus tantum sit consequens, distinguenda sit,

Dissensionem hanc, licet magni momenti esse videatur theologis dissidentibus, praesertim rigidioribus Protestantibus, omnibus tamen recte & sine praejudicio expensis, *forte verbalem & notitionalem magis*, quam realem esse compariemus; immo sententia rigidiorum Protestantium, nec scripturis nec patribus, neque etiam rectae rationi satis consentanea videtur.

Pag. 62.) Verba A. Vegae, quibus lib. 15. de Justif. cap. 5. circa finem, Calvinum super hac re sic affatur, observatu dignissima sunt: *Ac ne te amplius, inquit, super his urgeam, illud tandem pacifice velim tecum perpenderes: Si semper, dum quis justificatur, etiam secundum tuam sententiam sanctificatur, quod peccatum est, statuere aliquod verbum, quo explicemus utrumque, & generatim omnia beneficia, quae illo momento peccatori a Deo fiunt? Si aliquem docere velimus, quid a Deo accipiat, cum ei remittuntur peccata, aut cum ad gratiam divinam*

G

vinam

vinam admittitur, non patieris nos dicere, velle illum docere beneficia, quae in sua justificatione assequatur? Quo verbo commodius utamur ad complectenda illa omnia una voce, quam hoc, quod frequentissimum est in scriptura, & ab illis verbis etymologiam suam ducit, quibus & absolutio a peccatis, & reconciliatio cum Deo, & amicitia ipsius atque adoptio, & executio operum justitiae designatur? Quae verba a nupero scriptore protestante, Francisco White, in sua Orthodoxae fidei explicatione pag. 18. 19. ad ecclesiae pacem hac in re conciliandam, recte censentur expendenda.

Verbum *justificare* (hebraice דַּכִּיּוֹר , graece δικαιῶν) forensē, seu judiciale significationem saepe in scriptura, immo & in quibusdam D. Pauli locis, quae de justificatione nostra loquuntur, habere, i. e. idem significare, quod justum pronunciare seu declarare, libenter concedunt multi Romanenses, Marinarus, carmelitanus, in Concil. trid. contra Dom. a Soto id urfit, ut legere est in Historia Concil. lib. 2. pag. 332. ex illo Rom. 8. 33, 34. ubi voces judiciales, accusare & condemnare, oppositae verbo *justificare*, evincunt, hanc vocem ex usu forensi pro declaratione justitiae sumendam esse. Joh. Pineda jesuita in cap. 4. Jobi, allato etiam hoc ipso loco Rom. 8. Vega lib. 5. de Justif. cap. 3. praeter permulta alia, adducto loco ex Rom. 4. 7. Toletus in Rom. 2. 13. annotat, 13. ait, significationem hanc in scriptura frequentissimam esse, ex sexcentis testimoniis probari posse. Et in annotat.

ad

ad Rom. 8. 33. eadem in significatione *justificandi* verbum accipit propter oppositum *condemnandi*. Sic etiam Estius in Rom. 2. 13. & Pererius in eundem locum, ubi & illud D. Pauli sæpius jam dictum ad Rom. 8. eodem modo intelligendum esse affirmat: Ru. Tapperus art. 8. de Justif. pag. 20. Bellarm. de Justif. lib. 1. cap. 1. & lib. 3. cap. 3. & 9. aliique plurimi: ut frustra hoc contra illos probare satagent permulti Protestantes.

Pag. 63.) Sed & verbum *justificare*, quandoque in scriptura significare, *justitia imbuere*, vel *donare*, non diffitentur permulti docti Protestantes, contra aliorum rigidiorum id pertinaciter negantium sententiam. Rom. 8. 38. dicitur: *Quos vocavit, eos & justificavit*. Vbi rigidiores cum Patre sanctificationem, cuius nulla in aurea illa catena mentio fit, non in justificatione, sed in glorificatione includi, absurde volunt. Et ad Tit. 3. 7. censet Calvinus ipse, fatente Patre de Justif. lib. 2. cap. 3. p. 408. posse concedi, sub justificatione regenerationem seu justificationem comprehendere; licet addat, nulla necessitate hoc fieri. Disertius Beza in cap. 3. ad Titum vers. 7. *Justificationis nomen*, inquit, *large accipio, ita ut complectatur, quicquid a Christo consequimur tum per imputationem, tum per Spiritus in nobis sanctificandis efficaciam*. Sic quoque accipitur *justificandi verbum* Rom. 8. 30. Idem in quaest. Sic interdum nomine justificationis intelligitur etiam sanctificatio, quoniam haec duo prorsus cohaerent. Idem etiam contra Heshusium. pag. 330. fatetur.

justificationis nomine utrumque interdum intelligi, licet (ut communi errore abreptus inquit) accurate distinguere debeant ista duo, sicut passim apud apostolum distinguuntur. In Synopsi purioris theol. Ant. Thylius disp. de Justif. thesi 3. scribit: Neque tamen diffitemur, propter summam & artificiosam connexionem, justificationem quoque sanctificationem ipsam, ut consequens, videri nonnunquam complecti. Rom. 8. 30. Tit. 3. 7. 1. Cor. 6. 11. Et haec quidam fuistis; sed abluti, sed sanctificati: sed justificati estis. Hier. Zanchius in epist. 2. ad Eph. 2. 4. loco de Justif. affirmat, per justificationem ac sanctificationem unum idemque intelligi. Thesi enim 13. verbum justificandi duplicem habere significationem asserit: primum significare, aliquem a criminibus absolvere, justumque pronuntiare, & verbo condemnare opponi: atque hanc significationem plane forenses esse. Altera, inquit, verbi significatio est, hominem ex iniusto justum fieri; sicut etiam sanctificari, est, ex profano sanctum fieri. Qua significatione dixit apostolus loco jam citato: Et haec eratis quidam, &c. i. e. ex immundis mundi, ex profanis sancti, ex iniustis iusti facti estis per Spiritum S. propter Christum, in quem creditis. Pag. 64.) Ad quam significationem illud etiam Apocal. 22. 11. spectat: Qui iustus est, justificetur adhuc, i. e. fiat reipsa ex iusto magis iustus, nempe, sicut etiam ex iniusto factus est iustus. Et juxta hanc significationem Patres, atque inprimis Augustinus, verbum hoc interpretati sunt. Haec sunt duo certa huius verbi justificandi significata. Sic ille, H. Bullingerus in eundem locum 1. Cor.

6.11. ita loquitur: *Diversis verbis eandem rem significat apostolus, cum ait: Abluti, sanctificati, & iustificati estis. Abluti vero dixit, propter S. baptismum; sanctificati, propter Sp. sanctum; iustificati autem, propter fidem iustificantem.* Versu 25. capitis 4. ad Rom. *Qui traditus est propter delicta nostra, & suscitatus est propter justificationem nostram, justificationis nomine intelligi posse vitae nostrae novitatem, quam apostolus illo loco discrete a remissione peccatorum distingvit, concedit P. Martyr in illum locum scribens: Propositis enim duabus interpretationibus loci admodum verisimilibus, quarum prima haec est, fidem mortis & resurrectionis cap. 10. justificationem afferre: sed Paulum haec disjunxisse, ut eleganter analogiam inter haec ostenderet. &c. Rursus quia iustificatio in eo videtur declarari, quod incipimus novam vitam, ideo ea ad Christi resurrectionem refertur, quoniam ille tum visus est coelestem & felicem vitam inchoasse. Vir autem istarum expositionum verior sit, neque pugno, neque facile dixerim.* Deinde cum Christus dicitur excitatus a mortuis propter nostram justificationem, facile, inquit, videmus, nos ab eo evocari ad novam vitam. Haec ille. Martinus Borrhaus in Genes. cap. 15. 6. ad verba, *Credidit Abraham Deo*, pag. 161. eundem explicans locum apostoli Rom. 4. 25. haec habet verba: *Viramque hanc (justificationis scilicet) partem apostolus his verbis expresit: Qui traditus est propter peccata nostra, &c. In morte igitur ejus spectatur satisfactio pro peccato, in resurrectione donum Spiritus sancti,*

quo nostri iustificatio ad vitam conficiatur. Idem haec verba immediate praemisera: Duo in Christo cernuntur, quae ad iustificationem nostri necessaria sunt: alterum mors est, alterum excitatio ex mortuis. Morte eius expiari mundi peccata oportuit: Per excitationem vero ex mortuis, Spiritum S. tribuere eidem bonitati Dei placuit, per quem & evangelio crederetur, & primi Adami vitio amissa iustitia restitueretur. (Pag. 65.) Martinus Bu-

cerus in eundem locum Rom. 4. 25. scribens, obs. 4. sic inquit: In peccatis nati cum simus, & nihil quam offendere Deum valeamus, ex nobis restitui non possumus, nisi sit, qui & pro peccatis nostris satisfaciat, & deinde spiritu nos afflet iustitiae. Utrumque perficit Christus. In morte Christi, peccata nostra sanguine eius esse expiata, semper cogitemus: In resurrectione eius, qua vitam inivit coelestem, vivitque jam Deo, agnoscamus, nos ad novam & Deo placitam vitam vocatos, eamque eum ipsum collaturum. Loco apostoli Rom. 5. 17. & 19. Si enim per unius delictum, &c. justificari per Christum, non esse solum pronunciari iustos, sed etiam vere fieri & constitui iustos, per donationem iustitiae inhaerentis, affirmat M. Borrihaus loco supra citato in Genesin pag. 162. scribens: Atqui hic quaerat aliquis, quodnam sit illud donum iustitiae, quod ex capite Christo in nos dimanat? De hoc dono sic loquitur apostolus: Etenim si per unius delictum, &c. Quibus verbis S. Paulus declarat, Adami secundi merito & beneficio multos iustitiae & vitae donum sumere, ut Adami primi culpa

noxam

noxam & mortem ejus posteri contraxerunt. Hoc autem donum quid aliud fuerit, quam Spiritus S. donum, qui pariter justitiam & vitam iis, qui eo praediti sunt, affert? Et rursus in lib. 3. Reg. cap. 9. v. 4. pag. 681. haec habet verba: *Viraque ergo justitiae ratio in justificatione continetur, & neutra ab altera separatur: atque ita in definitione justificationis, meritum sanguinis Christi cum remissione delictorum, atque cum dono Spiritus sancti justificationis & regenerantis includitur. De quo dono justitiae apostolus his verbis: Etenim si per unius sic commentatur &c. Mart. Bucerus in eundem locum, ad verba vers. 16. Nam sicut per unum, &c. sic commentatur: Cum ex uno Adae peccato orbis perditus sit, gratia Christi non hoc solum peccatum, & mortem, quam intulit, abolevit, sed simul infinita illa sustulit peccata, inque plenam justificationem, quotquot ex Christo sunt, adduxit: ut Deus jam illis non solum & Adae & sua ipsorum peccata remiserit, sed spiritum simul donaverit solidae ac perfectae justitiae, qui conformes nos reddat imagini primogeniti. Pag. 66.)* *Δικαιομα* hic habetur, quod ut opponitur *καταπίπτει*, ita proprie justificationem significat, quae Deus eos, qui Christi sunt, a peccatis omnibus absolvit. Et quia plenam justificationem intelligit, absoluta quoque justitiae collatio in hac justificatione continetur: Nam ea tum demum consummabitur, quando cum peccato, ultimus hostis, mors quoque fuerit abolita, & sancti omni fructu justitiae impleti. Et ad verba, Per J. Christum: Hoc quoque semper cogitemus, inquit, totum Christi beneficium huc

pertinere, ut justitiae dono polleamus, recte & ordine
 viventes, in omni virtute ornati, h. e. ad imaginem Dei
 restituti. Videantur & haec P. Martyris, sic ex-
 plicantis antithesin, quam facit ibi Apostolus in-
 ter Christum & Adamum, in L. C. exc. Londini
 anno 1576. pag. 149. sect. 4. ubi probans, pecca-
 tum Adae non propagari tantum per imitatio-
 nem, quemadmodum Pelagiani volebant, sic
 ait: Deinde haec opinio confutatur ex eo,
 quod Paulus antithesin facit inter Christum & Ada-
 mum. At Christi justitia non tantum proponitur
 nobis imitanda, sed etiam, ut, qui credunt in eum,
 animo mutantur, spiritu corrigantur, & omnibus vi-
 ribus emendentur. Quamobrem vicissim requiritur
 ad rationem ἀντίθεσις, ut praeter malum exem-
 plum, quod Adamus exhibuit posteris, naturam etiam
 illorum depravaverit, atque, ut Augustinus lib. de
 Peccatorum meritis & remissione cap. 9. & 15. loqui-
 tur, tabe quadam tabificaverit. Rursus pag. 178.
 Non agitur hic (Rom. 5. 14.) de imitatione alieni pecca-
 ti, aut persuasionem ad peccandum. Verum in eo jam est
 apostolus, ut doceat, ex quo, tanquam ex principio,
 peccatum per propagationem traductum fuerit in hu-
 manum genus. Atque hoc esse apostoli consilium,
 probari potest ex ea antithesi, quam facit inter Chri-
 stum & primum Adamum. Non enim instaura-
 vit nos Dominus, aut nos justos effecit, tantum se pro-
 ponendo exemplum ad imitandum, aut se exhibendo
 fidelissimum monitorem, sed nos prorsus immutando,
 & per Spiritum gratiamque instaurando. Haec ille.
 Ut perperam rigidiores, Chamierus de Justif. lib.

21. Pareus de Justif. lib. 2. cap. 3. pag. 392. aliique (ipsius Petri Martyris inconstantiam non excuso) negent, apostolo in loco Rom. 5. 19. idem significare *justos constitui*, Pag. 67.) qv od justificari, si justos constitui etiam de inhaerente iustitia intelligamus; nam, qvum apostolus utatur verbo futuro *δικαιοι κατασθένονται*, *justi constituentur*, inde seqvi putant, si illa duo idem valent, neminem in praesens (verba Parei sunt) *justificari per Christum*. Deus bone, qvam debilis & infirma est haec ratiuncula! Nam & in hoc seculo per Christi meritum, tum peccata remittuntur, (qv od illis est totum justificari nostrum) tum inchoate justi constituimur, (qv ae revera est altera justificationis nostrae pars) & in vita futura solennis nostrae absolutionis a peccatis sententia pronuntiabitur, ac perfecte justi constituemur, & efficiemur. Apostolus igitur, ut cum principium, tum culmen & fastigium operis significaret, usus est verbo temporis non praesentis, sed futuri. Immo Chamierus loco citato n. 5. affirmat, *nihil obstare, qvo minus illud*, per obedientiam Christi constituentur justi, *sic intelligamus, ut sensus sit: Erunt apud Deum justi, non sua, sed Christi iustitia imputata*. Frustra igitur verbum illud, *κατασθένονται*, tam misere urgetur & vexatur a contra sentientibus, ad sanctificationem nostram in hac vita inchoatam, a justificationis beneficio vel ratione penitus excludendam, Piscator in eund. loc. putat, apostolum de industria uti verbo futuri temporis, propter eos, qvi tum cre-

dituri erant, & etiam num credituri sunt. Apostolus in ejusdem capituli v. 9. & 10. utitur verbo futuri temporis σωθήμεθα, *servabimur*, licet, quotquot in Christum fide viva credunt, cum in hoc seculo ex humana infirmitate delinquentes, ab ira Dei hostili & exterminante servantur, tum in futuro ab omni omnino illius ira liberandi sint. Danielis 12. 3. *Qui justificaverint multos, &c.* justificandi verbum non in significatione forensi usurpari, sed pro justos facere, D. Chamierus agnoscit de Justif. lib. 21. cap. 5. n. 11. Ita enim inquit: *Ad illam inhaerentiae significationem, qui certo pertineat, ego locum nullum observavi*, (fallitur tamen, ut jam vidimus) *praeter unicum ex Daniel. 12. 3. Qui justificaverint multos, &c. & alterum ex 18. 23. Eccles. qui apocryphus est: Ne differito usque ad mortem justificari; & tertium ex Apocal. 22. 11. Qui justus est, justificetur adhuc.* His exceptis audacter dico, non posse dari alium. Haec ille. Sed nimis audax est haec asseveratio. Ben. Aretius in Problem. theol. loc. 24. de Justif. *Quarto loco, inquit, significat justificare, ad justitiam alios promovere docendo & instituendo.* Pag. 68.) Daniel. 12. vers. 3. *Qui alios justificant, hoc est, instituunt, doctrina & institutione efficiunt justos.* Et Apocal. 22. 11. *Qui justus est, justificetur adhuc, h. e. proficiat bene agendo.* De hoc Apocal. loco proxime citato nihil est necesse plura dicere: omnes enim fere, etiam rigidissimi, verbum *justificare* eo loco sensum forensem non habere agnoscunt, sed profectum inhaerentis iustitiae significare. Alios locos, ut illum Esaiae

33. II. In scientia sua justificabit justus servus meus multos, & consimiles, brevitatis causa nunc non attingam. Audiatur confessio D. Chamieri, quam ei vis veritatis extorsit, tom. 3. de Sanctificatione lib. 10. cap. 1. n. 6. *Non sumus tam inepti vocabulorum aestimatores, ut nesciamus, aut tam importuni sophistae, ut nolumus, justificationis, sanctificationisque voces permutari: immo sanctos hac praecipue ratione scimus appellari, quod in Christo habeant remissionem peccatorum. Et legimus in Apocal. 22. 11. Qui justus est, justificetur adhuc. Quod nisi de profectu inhaerentis iustitiae nequeat intelligi. Et aliis forte locis non negamus promiscue venire in usum: apud Patres maxime.*

Immo quandocunque scriptura facit mentionem de justificatione impii coram Deo, ut loquitur B. Paulus, & ex illo passim, praeter alios, S. Augustinus, *justificandi* verbum necessario significare non tantum justum pronunciare more forensi, sed & revera ac inhaerenter justum facere, ex eo patet, quod Deus aliter justificet impium, quam terreni iudices. Ille enim cum justificat impium injustumque, pronunciat quidem illum iustum: quod & hi faciunt: sed pronunciando justum, quia ejus iudicium est secundum veritatem, simul facit illum ex injusto revera justum, quod hi facere non possunt. Proinde homines, qui *justificant impios*, Deo sunt abominabiles. Prov. 71. 15. Deus autem, quum impium justificat, omni laude dignissimus est. Respondent hic rigidiores Protestantes, Deum quidem nos & justifica-

re &

re & iustos facere, verum *non eo iustificare, quo iustos facit*; immo *iustificare prius, post iustos facere*, ut loquitur Chamierus de Justif. lib. 21. cap. 5. n. 25. Eadem est & caeterorum mens. Sed viderint, ne nimia ista, immo inani subtilitate scripturis & patribus plane incognita, pondus & dignitatem tanti divini beneficii & tantopere in scripturis celebrati, justificationis scilicet impii, minuant & elevent. Si enim ad justificationis impii formalem rationem omnino non spectat, ut ita loquar, justifactio, Pag. 69.) in peccatoris igitur justificatione, quamvis iustificetur ille, non tollitur peccati macula, sed eadem in illius anima adhuc inhaeret, sicut ante justificationem, atque sic, non obstante justificationis beneficio, manet, sicut antea, iniustus & peccator, nihilque aliud tollitur, quam reatus sive obligatio ad poenam, & offensa atque inimicitia Dei per non imputationem. Scripturae tamen, ut & Patres, in justificatione peccatoris non solum peccata remitti, condonari, tegi, non imputari, affirmant, sed & tolli, deleri, mundari, abluui, purgari, longissime a nobis removeri, ut ex plurimis S. scripturae locis constat; ita ut post justificationem nihil maculae peccati mortalis & gravioris maneat in anima peccatoris. Quod nunquam ordinarie fit absque infusione inhaerentis gratiae. Reatus poenae & offensa possunt quidem tolli sine infusione iustitiae, ut recte Bellarm. de Justif. lib. 2. cap. ult. sect. *Reatus poenae*, ait: *Nihil impedire videtur, quo minus possit Deus velle, non ordinare*

ordinare ad pœnam, & condonare offensam, & non habere pro inimico illum, cui donum inhaerentis iustitiae non concesserit, tamen sine ea ordinarie non tolluntur. Immo probabile est, ut recte Fr. Sylvius a Brania in 3. Thomae qv. 86. art. 2. concl. 3. quod per absolutam dei potentiam possit etiam macula tolli sine infusione gratiae iustificantis, quia status gratiae & status peccati, simpliciter loquendo, sunt contraria mediata. Qui enim poneretur in puris naturalibus, esset in statu medio, & sicut potest Deus aliquem in illis creare, ita potest in iis non creatum, in ipsis constituere. Si vero peccatum sic ab aliquo tolleretur, is neque esset Deo amicus, vel gratus ad finem vitae aeternae, neque inimicus, sed medius; ipsaque macula non deleteretur per contrarii positivi introductionem, sed per nudam abolitionem. Ordinarie tamen haec semper simul junguntur, remissio peccatorum & gratiae collatio, quae peccati macula deletur.

Quod dixi, per gratiam iustificantem omnis peccati mortalis seu gravioris maculam omnino deleri, paucis, & quantum praesentis instituti ratio patitur, paulo explicatius sic accipe. Licet habitualis concupiscentiae seu fomitis reatus, baptismi vi, plane solutus & sublatus sit, atque ipsa, etiam viribus fracta & debilitata, manent tamen adhuc, etiam in iustificatis, ejus quaedam reliquiae, quae in illis interdum sese exerunt, & (Pag. 70.) per se etiam moraliter malae, vitiosae, deoque odiosae sunt, quemadmodum confitentur ipsi Romanenses, (licet admodum inconsiderate post tantam adhibitam curam Patres trid.

trid. sess. 5. can. 5. dixerint, *In renatis nihil odisse Deum*, nisi id candide & dextre accipiat; multo aliter, quam multa, quae a Protestantibus incommode quidem, sed non mala mente dicta & scripta sunt, ab illis accipiuntur) non consentientibus tamen, sed viriliter per Christi gratiam. resistentibus nocere non valent, nec coram gratioso Dei tribunali in peccatum imputantur, (ut August. loquitur de Nupt. & concupisc. lib. 1. cap. 5. & 26.) vel pro peccato amplius habentur. C. Vorstii, ut hoc obiter dicam, hac in quaestione, de qua partes tam contentiose concertant, moderatio in suo Antibellarm. pag. 538. non est omnino improbanda: *Si adversarii*, inquit, *conceperint*, concupiscentiam hanc, *quamvis etiam condonatam*, & per Sp. S. subactam, per se malam & vitiosam esse, (quod certe concedunt, ut * ex omnibus illorum scriptis constat) prout vicissim nostri concedunt, eam in renatis minime dominari, nec proinde damnationem iis inferre, atque hoc deum sensu peccati rationem non habere; jam certe praeter inanem logomachiam nihil fortasse hic relitquum manebit, de quo deinceps operae pretium sit litigare: nimia enim subtilitas in his talibus, fugienda est. Vide Cassandri Consult. art. 2. tit. de Concupiscentia, manente in renatis. Manent etiam iustificati adhuc obnoxii peccatis levioribus & brevioribus, sine quibus haec vita non ducitur; quorum tamen venia iustis, humiliter

* Ex omnibus illorum scriptis] Vide duntaxat Andr. Fabrii
cui Catech. roman. p. 581.

militer ea agnoscentibus & remitti sibi postulanti-
bus, facile ex immensa Dei misericordia in
Christo parata est: nec per ea gratia justificans
perditur seu amittitur. Omnis autem peccati
mortalis sive gravioris & exitiosi, ut loquuntur
Patres, non tantum reatus, sed & macula per
justificationem tollitur.

Quod communiter affirmant Protestantes
rigidiores, tanquam certum, *Deum*, licet non
tempore, ordine tamen *naturae*, prius peccatorem
justificare, seu peccata illi remittere, quam ju-
stum facere, seu sanctificare, viderint hic, obse-
cro, ne forte nimis audacter & temere ordinem
actionum divinarum in scripturis manifeste non
revelatum definiant. In ipsis scholis multum
hac de re certatur, & adhuc sub iudice lis est.
An infusio gratiae, inquit Stapl. de Justif. l. 5. c. 8.
ordine naturae praecedat remissionem peccatorum,
ut tradit S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 8. &c. (pag. 71.)
an contra, ut alii acerrime disputant, quæstio est
magis scholastica, quam hodie controversa, & de qua
nihil in alteram partem in ecclesia vel olim, vel nunc,
definitum est. Th. Bezae, alioquin satis rigidi,
modestia hac in re probanda est. Is contra
Flacii illyrici Demonstrationes, pag. 218. sic scri-
bit: Si justificationem generaliter accipias, ut inter-
dum usurpatur ab apostolo, sanctificatio non erit
ejus effectus, sed pars aut species: sin vero pro iustitiæ
tantum imputatae dono, sive gratuita peccatorum re-
missione, tum sanctificatio alterum erit donum, quod
prius illud semper consequitur, quoniam, quicumque
gratis

gratis in Christo justificatur, idem quoque ejus spiritu sanctificatur. Neque hic multum nobis contendendum est, utra ordine praecedat, cum uno eodemque momento Christus nos justificet, & suo spiritu sanctificare incipiat. Et pag. 237. Quum dixissem id, quod res est, nempe, dummodo constaret, oportere nos imprimis fieri ipsius Christi participes, ut in eo justificemur & sanctificemur, non esse magnopere laborandum, utrum istorum duorum ordine praecedat; illyricus Calvinum opponit, qui in Antidoto Concilii tridentini dicat, simul atque justificatur quispiam, necessario innovationem quoque sequi. Atqui Calvinus istuc trid. Concilii placita refellens, quibus justificatio cum sanctificationis dono confunditur, non de istorum duorum ordine seu serie, sed connexionē disputat, ideoque dicit, si quis est justificatus, innovationem quoque sequi, i. e. necessario concludi, si quis est justificatus, consequi, ut dicatur quoque sanctificatus. Obsecro vero, si dicam, Si vivit quispiam, sequitur, ut sit anima praeditus, an inde recte concluderetur, quod anima praeditum esse, faciam esse quiddam vita posterius? Et pag. 238. circa finem: Simul nos & justificari & renovari dico in Christo per fidem nobis applicato; neque haec, an illa, ordine antegrediatur, tantillum laborandum censeo, cum unam sine altera nunquam recipiamus. Utinam hanc modestiam non rigidiores modo Protestantēs, sed & alii plurimi theologi utriusque partis, qui tot & tantas hodie in ecclesia turbas excitant circa modum & ordinem divi-

vina.

vinarum operationum, religiose sequerentur!

Multis quoque aliis rationibus ex scriptura depromtis, sanctificationem etiam, & non solam remissionem peccatorum, ad iustificationem pertinere, probari posset: ut, quod iustificatione ^{Pag. 72.)} non solum a poena peccatis nostris debita liberamur, sed & gloriam aeternam consequimur, Rom. 8. 30. quod effici mur amici Dei, filii per adoptionem, dilecti, haeredes regni coelestis, ut scripturae passim restantur. Quae omnia sola remissione peccatorum absque gratia sanctificante non praestantur, neque etiam, stante lege communi, praestari possunt. Has rationes aliasque etiam nonnullas vehementer urgent Romanenses, nec ad illas contra sentientes (ut Pareus ad c. 6. lib. 2. Bellarm. de Justif. Chamierus de Justif. l. 21. c. 15. aliique) quicquam solidi respondent. Qua de re iudicet lector aequus, & harum rerum intelligens.

CAPUT V.

*Quo doctrina cap. praecedente tradita
uberius confirmatur.*

HAnc fuisse communem Patrum omnium, cum graecorum tum latinorum, sententiam, ex quam plurimis illorum dictis, Augustini imprimis, acerrimi gratiae Christi propugnatoris, nemini in veterum lectione versato obcurum esse potest. Certe si singula

H

la

la citare ac persequi, quae huic sententiae firmandae afferri possent, animus esset, non caput unum vel alterum, sed integrum fere volumen nobis contextendum foret. Sed res adeo certa & manifesta est, ut dissentientes ipsimet id ultro concedant. Calvinus Instit. lib. 3. cap. 2. sect. 15. *Augustini quidem*, inquit, (quem tamen aliis fere omnibus alibi praefert) *sententia, vel saltem loquendi ratio, per omnia recipienda est. Tamen si enim egregie hominem omni justitiae laude spoliatur, ac totam Dei gratiae transcribit: gratiam tamen ad sanctificationem refert, quae in vitae novitatem per Spiritum regeneratur.* Chemnicus in Exam. Concil. trid. de Justif. pag. 129. *Patribus, licet plerumque verbum justificare accipiant pro renovatione, quae efficiuntur in nobis per Spiritum opera justitiae, non movemus litem.* Et pag. 130. *Et Patres quidem* (pag. 73.) *verbum justificare in hac significatione (justum scilicet faciendi) saepe usurpare, non ignoro; sed de proprietate linguarum quaestio est.* Deus bone, quid audio? adeone rudes & imperiti fuere patres, clarissima ecclesiae Christi lumina, rerum & verborum in scripturis usurpatissimorum, & ad salutis negotium quam maxime spectantium, ut ignorarent etiam propriam verbi *justificari*, juxta mentem Spiritus sancti, in verbo loquentis, vim & significatum? Et rursus: *Patres quidem licet plerumque sequantur analogiam Latinae compositionis in verbo justificare.* &c. Beza in Apolog. pro justificatione ex sola fide pag. 291. *Fateor, Patres interdum dno ista beneficia (justificationis scilicet & sancti-*

sanctificationis) non tam accurate distinxisse, quam oportuit: nempe quod ante Pelagianos haec questio de iustitia ex operibus in ecclesia non ageretur. Sed audacissima est haec, inmo falsissima, assertio. Haec enim quaestio, de qua nunc agitur, nunquam, nec ante nec post Pelagionos, in ecclesia nota fuit, sed hoc postremo demum seculo, quo tot lites antea incognitae infelicitè natae sunt. Zanchius in cap. 2. ad Ephes. v. 4. loco de Justif. thesi 13. *Et juxta hanc significationem, (justum scilicet faciendi) Patres, atque inprimis Augustinus, verbum justificandi interpretati sunt. Et justificari illis nil aliud fuerit, quam ex injusto justum fieri, per gratiam Dei, propter Christum.* Legatur praedictus Augustinus epist. 105. ad Sixtum: lib. 1. de Gratia Christi contra Pelag. & Caelest. lib. 1. de Peccator. Meritis & remissione, & lib. de Spiritu & gratia cap. 28. M. Bucerus in Colloq. altero ratisb. p. 285. *Nos ultro diximus, nos agnoscere, & hunc (scil. Augustinum) & alios S. Patres, vocem & rem justificationis ad hunc modum non uno in loco explicare.* Videatur idem in Praefatis in enarrationem epist. Pauli ad Rom. cap. 8. p. 12. 13. Pareus ad cap. 8. l. 2. de Justif. p. 477. respondens Bellarmino, multa Patrum testimonia pro iustitia inhaerente adferenti, inquit: *De hoc cum adversario hic non litigabo. Fateor, in Patrum libris, quos habemus, nonnulla legi, quae ejus sententiae favere videantur.* Vbi inaniter & falso jactat, multa etiam legi in Patribus, quae contra faciant. Chamierus de Justif. l. 21. cap. 7. n. ult. *Constat, justificandi voca-*
bulum

bulum alias usurpatum ad etymologiam grammaticam, alias ad usum illum forensem. Augustinus, (pag 74.) sed & veteres reliqui, aut saepe aut etiam saepius adhaeserunt grammaticae, eoque sensu usi sunt vocabulo. Et eodem libro c. 19. n. 7. Idem agnoscit de Sanctif. lib. 10. cap. 1. n. 6. in fine, & proinde n. 7. ait: Justificationem maluimus cum Paulo ad Rom. & ad Gal. priorem illam partem appellare: alteram autem sanctificationem. Quamquam, si cui aliter sedeat animo, protestamur, nolle λογμαχειν. Supervacaneum est, in re adeo manifesta plures nominare.

Immo multi etiam doctissimi Protestantes hanc ipsam sententiam sequuti sunt, aut saltem eam non omnino improbarunt. Lutherus ipse, qui primus sinceram de justif. doctrinam e tenebris pontif. eruisse a suis sectatoribus creditur, duas diserte justificationis partes recenset, in Psal. 51. tomo Jenensi IV. Latino p. 381. ut legere est in Actis Colloq. altenburg. Lipsiae excus. anno 1570. pag. 241. & 374. Verba Lutheri sunt: *Hae sunt duae partes iustificationis; prior est gratia per Christum revelata, quod per ipsum habeamus placatum Deum, ut peccatum amplius non possit nos accusare, sed conscientia, fiducia misericordiae Dei, sit reducta in securitatem: posterior est donatio Spiritus S. cum donis suis, qui illuminat contra inquinamenta spiritus & carnis. Hoc dictum Lutheri cum theologi D. Augusti, Electoris & Ducis Saxoniae, opponerent collocutoribus adversae partis, illud hi negare*

negare non potuerunt, neque etiam quicquam ad illud solide respondere. Videantur Acta loc. cit. Lutherus quidem hac in sententia, ut & multis aliis, non diu perstitit, sed nos, quod vis veritatis illi extorsit, dicimus. In Apologia confess. august. cujus auctor fuit Melanchthon, saepe legimus, *justificari fide* in scriptura non tantum significare justos pronunciari, sed & ex injustis justos effici seu regenerari. p. 43. 55. 57. 90. 91. 92. (73. 90. 93. 125.) Jo. Brentius, magni inter suos nominis theologus, cum Augustino *justificationis* vocabulo in ipso iustif. negotio renovationem, etiam intelligi semper sensit, atque etiam ea de re ad Ph. Melanchth. scripsit. Responsionem Philippi admodum frigidam, una cum Appendidice Lutheri hyperbolica, lege in Philippi Consiliis theolog. parte 1. p. 245. 246. Idem Brentius pag. 75.) in Apol. conf. wittenbergensis de Iustif. pag. 287. sic scribit, citante Joh. Gerardo L. de Iustif. per fidem. §. 245. *Cum homo credit in Christum, duplici ratione justificatur: Vna, juxta alterum ac hebraicum significatum justificationis, quod absolvitur a peccatis & consequitur remissionem peccatorum, ac imputatur ei iustitia Christi. Altera ratio est juxta alterum & latinum significatum justificationis, quod, cum credimus in Christum, donatur Spiritu S. qui renovat nos & efficit in nobis opera iustitiae. Quae iustitia & obedientia, etsi sit in homine per Spiritum S. tamen in hac vita non est perfecta, ideoque semper respiciendum est ad priorem illam justificationem, qua condonantur nobis peccata gratis per*

fidem propter Christum. Haec omnia Brentius. *Quem absit*, inquit Gerhardus, ut propterea pontificii erroris de iustificatione suspicari velimus, quod termino iustificationis in latiori significatione, latinam vocis compositionem sequutus, utatur. Et M. Chemnicus in Exam. C. T. loco de Iustif. pag. 129. *Saepe a nostris* (Brentium aliosque etiam Lutheri seqvaces intelligit) *monstratum est discrimen illud significationum verbi iustificare, quomodo, juxta analogiam fidei, & perpetuam scripturae sententiam, recte, pie & dextre intelligi & admitti possit illa etiam significatio, si cum Patribus accipiat, juxta morem Latinae compositionis.*

Joh. Spangenbergius in sua Margarita theol. in qua se Melanchthonis doctrinam & verba potissimum sequi profitetur, de Iustif. pag. 19. diserte affirmat, *iustificationem tria membra complecti, remissionem peccatorum, acceptionem ad vitam aeternam, & donationem Spiritus sancti.* Joh. Aepinus, ecclesiastes hamburgensis, & magnae apud suos auctoritatis, iustificationem definit *remissione peccatorum, & regeneratione seu sanctificatione*, citante G. Cassandro in Consult. art. 4. de Iustif. p. 919. M. Bucerus in Praefatis in enarrationem epist. Pauli ad Rom. cap. 8. pag. 12. *Nunquam ita iustificandi verbo utitur D. Paulus, quin eo non minus hanc verae iustitiae communicationem, quam principium illud & caput totius salutis, peccatorum condonationem dicere videatur.* Cap. 3. ad Rom. cum manifestatam dixisset tempore revelati evangelii (pag. 76.) iustitiam, h. e. in vita credentium tam plane

plane exhibitam, ut mundus jam agnosceret, hos
 10 os justitiae verae compotes esse; cumque se-
 cundo dixisset, Christum venisse, ut orbi
 ἑδωκεν, i. e. certam omnibus divinae justitiae
 ostensionem inferret, subjecit: *Ut sit ipse justus &
 justificans ex fide Jesu Christi.* Hic indubie verbo
justificandi eam justitiam Christi simul comple-
 xus est, quam Deus Spiritu suo in credentibus
 operatur, ac vult testimonium esse ejus, quod
 his peccata jam remiserit, interque eos habeat,
 quos decrevit justificare, i. e. habere inter justos,
 non tantum condonando illis, quod peccarint,
 sed etiam reddendo imagini filii sui conformes.
 Ad hunc modum apostolus de nostri justificatione
 ubique loquitur, nunquam non complectens
 illam nostrae salutis summam, quam precatus
 est Philippenfis cap. i. vers. 9. 10. 11. Sic ergo
 cum Paulus loqui soleat, & *justificationis* voce re-
 missionem peccatorum primum quidem expri-
 mere, simul tamen semper significare etiam il-
 lam justitiae communicationem, quam Deus eo-
 dem in nobis Spiritu, quo de venia peccatorum
 certos reddit, juxta operatur, & illius *σπαργίδα*
 esse statuit, plerique Patrum sanctorum spe-
 ctantes id, quod in justificatione sese magis pro-
 fert, *δικαιοῦσαι* justificari i. e. justos fieri intel-
 lexerunt.

In Colloq. ratisb. an. 1541. inter collocutores
 utriusque patris articulus justificationis sic con-
 ciliatus est, & ut conciliatus Carolo V. Imp. per

collocutores exhibitus: *Id quod tamen nulli obtingit, scilicet ut remissionem peccatorum accipiat, nisi etiam simul infundatur charitas sanans voluntatem ut voluntas sanata, sicut ait Augustinus, incipiat implere legem. Fides ergo viva est, quae & apprehendit misericordiam in Christo, ac credit, iustitiam, quae est in Christo, sibi gratis imputari, & quae simul pollicitationem Spiritus S. & charitatem accipit. Etsi autem is, qui iustificatur, iustitiam accipit & habet per Christum etiam inhaerentem, sicut dicit apostolus: Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis. 1. Cor. 6. 11. Hanc conciliationem Bucerus in Actis colloq. alterius ratisb. anno 46. vehementer urget pag. 45. & ad eam subinde provocat. In hac eadem explicatione profiteretur Cassander in Consult. art. 9. nihil se videre, quod etiam gratiae Dei studiosissimus desiderare possit.*

Pag. 77.) Idem Bucerus in Colloq. hoc altero ratisb. p. 286. sic scribit: Hinc declaravimus, id non controversum inter nos, An S. Patres per iustificari in Paulo intellexerint, hominem donari inhaerente iustitia, & an haec necessaria insit iustificatis; sed an haec inchoata iustitia illud sit, quod hac voce iustificari in apostolo primum significatur, quoque ratio nostrae iustificationis coram Deo primum constat. Eodem plane modo hic agit, quo supra in hoc eod. Coll. disp. de Sola fide iustificante, ubi pag. 213. 218. concessit collocutoribus alterius partis, nos iustitiam Christi etiam spe & charitate modo quodam apprehendere & complecti, fide tamen sola

sola nos justificari, quia fide primum Christi justitiam apprehendimus. Sed quod supra illa de quaestione differens dixi, nunc huic quaestioni applicando, repetitum volo: An, quia peccatorum remissio id est, quod apostolus primum cum in voce *justificationis* intellexit, tum in ratione ejusdem collocavit, idcirco donationem inhaerentis justitiae ille nec in voce justificationis intellexit, nec in ratione ejusdem omnino collocavit? Certe, non quia aliquid prius aut principaliter est in ordine aliquo, ideo, quod necessario consequitur aut comitatur, ex eo ordine protinus excluditur. Romanenses ipsi problematice inter se disputant, *An magis proprie & principaliter, quaeque ex natura rei, infusio gratiae, seu interna renovatio, & legis obedientia, ad veram justitiam pertineat, quam remissio peccatorum, quia illa sine hac esse potest, & illa proprie includit largitionem vitae aeternae, & novam formam; altera vero evasionem supplicii, & veteris peccati abolitionem: an contra aequè ad justitiam spectet remissio peccatorum, quia reputatur apud Deum pro justitia, dum removendo prohibens, aequè ad vitam ducit aeternam, ac vera obedientia, estque in statu naturae jam reparaetae (in quo sine peccatis non vivitur) prorsus necessaria justitiae pars.* Haec omnia Stapletoni verba sunt, qui hanc quaestionem, ut scholasticam tantum, nec dum in ecclesia definitam, rejicit. De Justificatione lib. 5. cap. 8. circa finem. Augustinus lib. 19. de Civit. Dei cap. 27. *justitiam nostram in hac vita potius peccatorum remissione constare,*

quam perfectione virtutum, diserte asserit. *Qva de re postea dicemus.*

Pag. 78.) M. Borrhaus, saepe nobis antea in hoc argumento laudatus, in loc. Genes. citatum p. 162. *In imputatione, inquit, qva Christus credentibus ascribitur ac imputatur pro justitia, pariter & meritum sanguinis ejus, & Spiritus S. vi meritorum nobis donatus includitur. Atque ita Christum tum a merito, tum a satisfactione & impetrata remissione peccatorum, & a dono Spiritus justitiae, nostram justitiam fatebimur esse. Atque hoc si facimus, in justis, nostri totum Christum ad salutem nobis propositum, non unam aliquam ejus partem considerabimus.* Idem pag. 169. *In justificatione igitur nostri, Christus consideratur, qui in nobis spiret, & vivat, nimirum per spiritum suum a nobis indutus. De quo indumento apostolus ait: Christum induistis.* Pag. 171. idem concilians diversas, si non adversas, Protestantium sententias, hac de re sic inquit: *Qui dicunt, nos justificari uno merito, satisfactione & obedientia Christi, sine respectu justitiae in nobis inhaerentis, hi in justificatione nostri Christum, quatenus a satisfactione pro culpa, nostra justitia est, considerant. Nam intelligunt, hac parte contra peccatum, mortem, infernum, & contra auctorem peccati & mortis satanam, in pugna ac lucta condemnantis nos legis, solum se consistere posse. Porro cum lex Dei requirat plenam obedientiam his verbis praeceptam, Ama dominum Deum tuum toto corde tuo, & alterum, ut te ipsum, & illam obedientiam in nobis non reperiatur, damnandi nos sane rebellionis jus haberet, nisi*
satis-

satisfactionis pretium, quo nos redimeremur, & perfecta absolutaque iustitia, quam ut nostram severo legis iudicio objiceremus, occurreret. Hoc pretium, haec iustitia absoluta, Christus est. Haftenus (inquit p. 172.) de ea parte, qua per fidem, Christum nostram iustitiam, a merito, satisfactione & remissione peccatorum agnoscimus, quam Dei iudicio contra legis accusationem & condemnationem objiciamus, meminimus. Hanc partem praecipue tractant hi, qui iustificationem definiunt, nostri in gratiam Dei receptionem, per fidem meriti, & obedientiae Christi. At vero cum Christus non possit nostra iustitia a merito agnosci sine Spiritu S. neque meritum ejus aliis profit, quam iis, qui fide illud apprehenderunt, & haec non solum meritum, satisfactionem, & obedientiam Christi, sed & hunc etiam ea parte, qua nostra iustitia est, a donis vitae & iustitiae communicatis, respiciat, nos in iustificatione nostri non partem Christi, sed hunc totum, quatenus ex omni parte nostra iustitia est, tractare elaboramus. (Pag. 79.) Et paulo infra: *Ut igitur B. Paulus in iustificatione nostri, cum ait, Quos justificat, eos glorificabit, comprehendit omnia, quae ad reconciliandos nos Deo patri, & ad renovationem nostri apta assequendae gloriae pertinent, ut sunt Fides, Iustitia, Christus, & Donum iustitiae a Christo exhibitum, quo regeneremur ad implendam iustificationem, quam lex requirit; ita etiam nos omnia in hac causa, quae recuperatione iustitiae & innocentiae continentur, complecti volumus. Haec autem cum traduntur, non nova, sed confessa omnibus, & veteribus*

bus & nostris sacrarum literarum professoribus, qui quidem vere & recte docuerunt, traduntur: nisi fortassis quaedam distinctius dicuntur a nobis, quam vulgo dicuntur in hoc justificationis negotio; sed in re ipsa abesse dissensionem, nequaquam dubitamus. Etenim omnes in impiorum justificatione haec comprehendendi monent, Christum iustitiam nostram, Remissionem peccatorum morte illius nobis partam, Spiritum S. vi imputatae & ascriptae iustitiae Christi nobis donatum, quo freti & peccatorum gratiam nobis fieri per fidem credamus, & Renovationem nostri, Deum & proximum puro amore diligendo, meditemur. Et porro: Sed dices, charitatem quidem in justificatione non excludi, sed neminem illam pro iustitia habere. Pro iustitia quidem satisfaciente, & meriti, non habent: Sed pro iustitia obedientiae, merito sanguinis Christi nata, qua conformentur animi credentium divinae voluntati, charitatem habendam illi concedunt. Et intra: Hoc modo, in justificationis causa, iustitia Dei explicata, graves controversiae componuntur, dum alii merito Christi justificari nos sine respectu alterius rei, alii in nobis iustitiam versari volunt, quam divinam naturam atque vim esse contendunt. Virique recte sentire intelligerentur, si perpendatur, quae sit illa iustitia, quam fide ad justificandos nos amplectimur. Nam si in Christo, nostra iustitia, eam partem spectemus, qua meruit morte sua reconciliationem nostri cum Deo patre; in ea parte & ea sola, nulla alia in re, iustitiam meriti & satisfactionis pro peccato reponemus.

nemus : Sin vero Christum nostram justitiam consideremus, quatenus nobis, in justificatione nostri, suum Spiritum impertit, quo ad novam justitiam, & vitam innovemur, plane justitiam, quae non humana, sed divina vis sit, qualis est Spiritus sanctus, nobis communicari confirmabimus. Alteri igitur, (Pag. 80.) qui meritum spectant, Christum, quatenus est piacularis justitia, & reconcilians nobis Deum, considerant: alteri vero, qui donatum Spiritum merito & beneficio mortis & resurrectionis Christi perpendunt, Christum justitiam esse intelligunt, quatenus nos reconciliatos patri regenerat, & novos homines fingit atque format. Et p. 180. justificationem sic definit: Est gratuita imputatio justitiae, qua nos Deus in filios adoptatos, per fidem a Spiritu S. sub evangelii administratione excitatam, remisit sanguinis J. Christi beneficio peccatis, justos reddit, ad caelestis regni haereditatem possidendum. Pag. 181. Forma, inquit, justificationis nostrae est ipsa divina justitia, qua justus & probus formamur. Haec Christus J. est, qui partim a condonatione peccatorum, partim a renovatione & instauratione ad integritatem, vitio primi Adami amissam, justitia nostra habetur, eo, ut novo & coelesti Adamo, a nobis induto; de quo Apostolus: Christum induistis, induistis, inquam, tanquam formam, h. e. justitiam, sapientiam & vitam Dei. Eadem legere est apud illum in lib. 3. Regum c. 9. ad verba v. 4. Et feceris omnia &c. p. 681. Dicat, inquit, aliquis, si res ita habet, ergo & merito Christi, & condonatione peccatorum, & Spiritu sancto dicimur justificari.

car. Ita sane: De merito enim & obedientia Christi legimus, &c. Demum autem, de Spiritu iustificatore haec legimus: Sed iustificati estis per nomen Domini Jesu, & per Spiritum Dei nostri. Tot huius theologi, in academia basileensi quondam professoris celeberrimi, (vide (1) Vitas theologor. german. p. 399. & seqq.) dicta huc adscribere minime piguit: nemo enim Protestantium disertius aut copiosius hanc sententiam adstruit & confirmat, licet in multis aliis dogmatibus hodie controversis communi errore saepe abripiatur cum aliis gregalibus suis.

Claudius Alberius, triuncurianus, philosophiae quondam professor in academia lausannensi, & (2) in Aristotele (ut de eo loquitur Zanchius epist. l. i. p. 346.) optime versatus, sed nec male in rebus etiam theologicis, ut ex illius scriptis apparet, & idcirco Theod. Bezae & Abrah. Musculi, in colloquio montisbelgardensi cum Lutheranis anno 1586. habito, adjunctus, acerrime defendit, sanctificationem sive renovationem nostri (quam ille insolenter *qualitatem patibilem* nuncupare solebat) justificationis nostrae partem alteram esse. Vide Orat. illius apodicticas Lausannae excus. A. 1587. & quidem orat. 2. pag. 86. 87. pag. 81.) Errare tamen eos, qui dicunt, *iustificationem esse causam, & quasi arborem, sanctificationem autem esse effectum & quasi fructum,*

(1) Vitas theol. germ.] Melch. Adami.

(2) In Aristotele.] Immo & in Hippocrate: utrumque enim industria sua illustrare aggressus est, sed interveniente morte perficere non potuit. Vide Causabon, epist. 59.

fructum, contendit pag. 96. 97. Hic (quod obiter te monitum velim, lector) ille anonymus scriptor fuit (vide Polanum in cap. 9. Danielis, pag. 185.) cujus tractatum hac ipsa de re scriptum Beza in Apologia pro Justif. ex sola fide, retutare conatus est; sed quam solide id prestiterit, judicet lector eruditus & aequus. Damnata quidem fuit haec Alberii atque aliorum quorundam. *ἡμολογῶν*, scilicet Jo. Bovii, & Jo. Merulae, verbi ministrorum apud Lausannenses, sententia, sicut & aliae quaedam aliorum de praedestinatione etiam verissimae sententiae, in synodo quadam per dominos Bernates, ex quibusdam helveticarum ecclesiarum, & tribus genevensis ecclesiae, inter quos Beza praecipuus fuit, pastoribus, Bernae collecta A. 1588. & theses de Justificatione & sanctificatione ab illis perscriptae, quibus dissentientes subscribere coacti fuerunt. Vide Bezae Apol. pag. 263. 264. & Jacobi Coveti Apolog. de Justif. pag. 141. Sed hoc mirandum non est: Nihil enim fere aliud in plerisque utriusque partis *synodis*, hoc tristesimo seculo *coactis*, quaesitum & actum, quis non videat, qui oculos habet ad videndum, quam ut veteres ac veriores sententiae opprimerentur & damnerentur, & novae ac recens in ecclesiam injectae, majori parte eorum, qui synodis istis interfuerunt, meliorem, ut plerumque evenit, vincente, omni vi stabilirentur, & in ecclesia ac scholis solae dominarentur? Ita ut veterem illam Gregorii Nazianzeni quærimoniam de sui
tem-

temporis synodis epist. 42. vel 55. ad Procop. de plerisque etiam omnibus nostri seculi synodis renovare & repetere jure merito possumus. Sed Deus, in cujus solius manibus situm est, ecclesiae suae nunc afflictissimae malis mederi, omnium hominum, cum ecclesiastici, tum politici ordinis, corda ad meliora, quam hactenus sequuti sunt, consilia flectat, & saniores nobis pro immensa sua clementia concedere dignetur synodos, quam quas miserrima haec aetas magno suo malo vidit & experta est. In illo speremus, etiam contra spem. Ipse aliquando, ecclesiae suae misertus, faciet. Extrat quoque in fine Dialogorum Seb. Castellionis de Praedestinatione, Goudae excus. 1613. tractatus cujusdam anonymi, sed revera Castellionis ipsius, ut ex praefatione constat, de Justif. in quo fusa haec eadem sententia probatur, & ad rationes, quae contra opponi solent, licet non semper satis solide, respondetur.

(Pag. 82.)

Joh. Himmeliuſ, in inepra ſua farragine, quam Calvino-papiſmum inſcripſit c. 7. p. 60. haec citat verba Zuinglii in epist. ad Principes Germaniae: *Sanctificatio Spiritus est vera justitatio, quae sola ad justificationem sufficit.* & haec Joachimi Curaei in Exeg. pag. 36. 37. *Sumus justi primum imputatione propter obedientiam filii Dei, derivantis in se paenam pro peccatis generis humani: sed altera pars justificationis est sanctificatio.* Nominat etiam Phil. Melanchthonem, qui in Narratione

tione colloqvii marpurg. an. 1529. habiti recitat de Zwinglio & ejus lociis, *quod incommode loquuti fuerint & scripserint de hominis justif. coram Deo, & doctrinam de fide non satis inculcarint, sed ita de justificatione docuerint, quasi sanctificatio & bona opera, qua fidem sequuntur, sint justificatio hominis* Sed sive bona sive mala fide haec recitat, illius certe iudicio nihil omnino tribuendum est, qui hominum doctorum & piorum sententiam, scripturis & Patrum doctrinae maxime consentaneam, erroris, immo, ut ipse putat, papisticae haerefeos accusare & damnare haud veretur. Sed hic solennis est multorum *contentiosorum hujus seculi scriptorum* mos, multa, quae ipsimet nunquam rite expenderunt, aut a praeceptoribus suis non acceperunt, confestim ut falsa, immo & impia damnare, in viris etiam doctissimis & optimis, quos saepiuscule a rigidis & pertinacibus zelotis dissentire ipsa cogit veritas. Homine enim imperito nunquam quicquam injustius.

Fieldus, angulus, magni nominis inter suos theologus, in Append. ad l. 3. de Ecclesia, cap. II. de Justif. pag. 290. 291. diserte affirmat, *in prima justif. peccatoris, praeter remissionem peccatorum praeteritorum, & receptionem in Dei gratiam, etiam includi donationem Spiritus S. seu sanctificantis & renovantis gratiae, qua apti seu habiles ad peccata in posterum vitanda, & opera iustitiae praestanda redimimur, atque hac de re inter omnes utriusque partis theologos convenire, & ad Colloq. ratisb. anno 1541. (de quo supra dictum) provocat.*

Hoc etiam, & non alio sensu intelligendum, quod Protestantibus communiter urgent, verbum *justificandi*, (Pag. 83.) in negotio justificationis nostrae coram, Deo esse verbum forense. Vide notam ad oram pag. 291. Idem etiam in fine cap. illius asserit, *nos formaliter justificari per remissionem peccatorum, gratiosam Dei acceptationem, & donationem iustitiae inhaerentis.* R. Montacutius in libro, quem contra quendam romanensem, controversiarum hodiernarum abbreviatorem, edidit anno 1624. art. 18. de Justificatione per solam fidem, affirmavit, *justificationem primario in peccatorum remissione, & secundario in gratia infusione positam esse.* Vide pag. 141. & 143. Idem tamen in libro contra Puritanos edito an. 1625, & inscripto, *Appello Caesarem*, propter illorum clamores, de *justificatione tantum late*, non autem stricte accepta, hoc sese intellexisse asseverat, pag. 172. & seq. Sed quam constanter, viderit ipse. Vide etiam Franc. Whiteum in Explan. fidei orthod. pag. 18. & 19. Archiepiscopus spalat. de Rep. eccles. lib. 7. cap. II. n. 217. asserit, *tum scripturas, tum Patres docere, utroque modo iustitiam dari, scil. tum imputative, tum inhaesive, & duplici modo peccata nostra aboleri, nempe i. per ipsorum tactionem, seu non imputationem, quod volunt Protestantibus communiter, (ubi tamen nota, dicta quaedam patrum, ut Augustini de Grat. Christi contra Pelag. cap. 47. de Spir. & lit. cap. 9. & * epist. 85. ad Consentium, per-*

[Ep. 85. ad Consentium] Quae tantum est fragmentum ep. 227,

per
stitt
form
Ch
Dec
imp
inte
tion
hil
ti,
dann
diun
Qva
ipsa
nus
nobi
com
Pag. 8
fit, e
iram
debe
hic
canti
cunt
cama
in re
lege
cord
vide
obito

peram ab illo videri intelligi de imputatione iustitiae Christi nobis facta per modum causae formalis; quasi nobis illa sit veluti commodata a Christo, ut illa tanquam veste induti placeamus Deo patri: neque enim unquam S. Augustinus imputationem iustitiae Christi hunc in modum intellexit) 2. per veram deletionem, seu emundationem & dilutionem maculae peccati, ita ut nihil ipsius in anima maneat; proinde utrique parti, *missis illis, quae, ut ille loquitur, sunt pura quaedam metaphysicalia, ad salutem nihil necessaria*, studium pacis vehementer suadet & commendat, Quaedam maxime probamus, quaedam minus.

G. Cassander in Consult. art. 4. pag. 917. *De ipsa, inquit, iustitia, qua justificamur, magna hactenus certamina extiterunt, aliis in sola Christi iustitia nobis imputata; aliis in iustitia novae vitae nobis communicata, justificationis formam ponentibus; Pag. 84.) etiamsi postea a doctissimis viris observatum sit, ex apostolica doctrina, & patrum traditione, utramque iustitiam in justificationis ratione conjungi debere. Et paulo post multo explicatius: Verum hic rursus necesse est, ut ii, qui Protestantes vocantur, reliquis Catholicis in eo consentiant, qui dicunt, hanc justificationem, seu iustitiam, qua justificamur, non in sola remissione peccatorum, sed etiam in renovatione interioris hominis esse positam. Quae lege apud auctorem ipsum, & veritatis & concordiae ecclesiasticae amantissimum: ubi etiam vide, quomodo vir hic eruditissimus (ut hoc obiter dicam) intelligat juxta scripturas & patres;*

tres, Christi iustitiam nobis imputari : *Et quidem*, inquit, de iustitia, *i. e. merito & satisfactio-
ne Christi*, nobis imputata, *h. e. nobis*, ac si propria
esset, attributa, scripturae satis aperte loquuntur : per
eam enim iustitiam, *i. e. meritum & intercessionem
sanguinis Christi*, peccata nobis remittuntur, id est,
non imputantur. Hoc observatum volo, propter
nuperum quendam scriptorem, qui inter alios
Romanenses, existimantes, iustitiam Christi
per modum etiam causae formalis nostrae iusti-
ficationis nobis imputari, Cassandrum etiam re-
censet, hoc loco citato. Sed manum de tabula,

CAPUT. VI.

*Quo objectionibus quibusdam occurritur,
& haec disquisitio concluditur.*

I. **O**bjicitur, juxta hanc sententiam duas
formales justificationis nostrae causas sta-
tui; quod absurdum videtur. Re-
spondemus solide, missis vanis Bel-
larmini aliorumque Romanensium effugiis, ad
Concilii trid. can. 7. *unicam tantum esse causam
formalem justificationis nostrae, iustitiam sc. nobis
infusam*, falso, neque etiam constanter satis pro-
nunciantis, auctoritatem statuminandam, &
sartam tectam conservandam excogitatis, re-
spondemus, inquam, *justificationem esse ens u-
num aggregatione, & ex duobus compositum, quae
necessaria conjunctione & coordinatione unum
tantum*

tantum sunt : (Pag. 85.) proinde nihil esse absurdum, si in rebus etiam diversis illius essentiam constituamus. Suarez, jesuita non ignobilis, multum sudans & misere sese torquens in explicanda & defendenda unica illa a Concilio trident. definita causa formali justificationis, de Gratia l. 7. cap. II. n. 24. *Ad primum inconueniens, inquit, concedo, intervenire in justificatione impii duos effectus gratiae quasi partiales, unum positivum, & alium privativum. Ex utroque autem coalescit integra iustitia & sanctitas, a qua homo habet, ut sit & nominetur simpliciter iustus & sanctus. Neque est inconueniens, in una iustificatione includi plures gratias quasi partiales, cum ipsa iustitia integra in quadam collectione consistat, & quot sunt virtutes, ex quibus consurgit, tot sint gratiae positivae partiales.* Verba haec multo melius responsioni nostrae firmandae accommodari possunt. Sed multi, etiam rigidiores Protestantes, duas statuunt justificationis nostrae partes, (ac proinde causam iustificationis formalem duplicem) *remissionem peccatorum, & iustitiae Christi imputationem*, & diversos his partibus effectus attribuunt, ut ex illorum scriptis constat. Vide Bezam, Zanchium, Polanum, Synopsis purioris theol. disp. de Justif. pag. 436. th. 8. aliosque plurimos. Protestantes alii, qui *remissionem peccatorum & imputationem iustitiae*, immo *imputationem etiam iustitiae Christi*, id est, quam Christus sua obedientia nobis acquisivit, (nam de imputatione iustitiae Christi, an sc. & quatenus admittenda sit, inter-

Protestantes ipsos contenditur, ut supra hac de re diximus. Vide praeter alios tunc citatos, Vorstium in *Antibellarm.* pag. 608. ubi, *Licet,* inquit, *alii imputationem iustitiae Christi, h. e. morte & passione Christi comparatae, ab hac peccatorum remissione, tanquam rem diversam, interdum distinguant, tamen plerique doctores (evangelici) id non faciunt, & qui faciunt, improprie loquuntur, quatenus una cum formali causa proximam efficientem, seu meritoriam, coniungunt.* Vide etiam p. 611.) non re, sed tantum τὸ λόγῳ differre existimant, ratione sc. terminorum, a quo & ad quem, ut Chamierus de *Justif.* lib. 22. cap. 15. n. 21. Pareus, Vorstius, Joh. Gerhardus L. de *Justif.* n. 197. 198. aliique plurimi, licet in illos hoc argumentum retorqveri non possit, ut in alios; falso tamen (Pag. 86.) justificationem sola peccatorum remissione, seu imputatione iustitiae definiunt, sicut abunde demonstratum est. *Fides justificans,* juxta plerorumque Protestantium sententiam, notitiam & assensum in intellectu, & simul fiduciam in voluntate includit, unde eam non esse habitum unum numero simplicem absolute, sed aggregatione tantum, confiteri coguntur. Vide praeter alios *Synopsin purioris theol. disp.* 31. th. 16. *Formam peccati originalis* Protestantes permulti, ut de Romanensibus nihil dicam, constituunt in imputatione primi peccati Adami, & iniustitiae originalis carentia, atque etiam in positiva quadam prava inclinatione vel proclivitate ad omne malum; quae tria

tria multum inter se differunt. *Formalem rationem sacramenti* Protestantes omnes doctiores cum Romanensibus constituunt, non solum in significando, sed etiam in sanctificando, instrumentaliter scilicet. At significare & sanctificare res sunt diversorum praedicamentorum; illa relationis, haec actionis. Protestantes, qui communiter *Christum secundum utramque naturam mediatorem esse* contendunt, consequenter docent & docere coguntur, formalem rationem mediationis illius non tantum in merendo, sed etiam in donando Spiritum S. positam esse: quæ tamen actiones sunt toto genere differentes; sed necessario, juxta illorum sententiam, conjunctæ, ad munus mediatorum perficiendum.

II. Objicitur, *scripturam justificationem a sanctificatione aliquando distinguere*, Rom. 6. 22. 1. Cor. 1. 30. & rursus cap. 6. v. 11. Apocal. 22. 11. Resp. cum A. Vega de Justif. lib. 15. cap. 5. An propter unum aut alterum locum, in quibus justificatio a sanctificatione distinguitur, contra communem scripturae sensum omnibus fere in locis, & Patrum consensum, verbum & rationem totam justificationis ad solam peccatorum remissionem restringere, aequum est? Sed singulos, age, qui objiciuntur, locos paucis excutiamus. Rom. 6. 22. dicitur: *Nunc autem liberati a peccato, servi autem facti Deo.* Haec, inquirunt, est justificatio nostra. Porro: *Habetis fructum vestrum in sanctificationem.* Haec, ajunt, sanctificatio nostra, est justificationis fructus. Sic vir quidam, alioqui

doctissimus, locum hunc apostoli intelligit, tract. quodam de Justif. Sic & cum illo alii. Sed nae omnes hi male locum intelligunt: Nam *liberatio a peccato* hoc loco non significat liberationem a solo peccati reatu, in qua illi totam justificationis rationem constituunt, (Pag. 87.) sed liberationem etiam a dominio peccati, cui Romani antea serviebant; sicut clarissime patet ex verbis praecedentibus 19. & 20. & verbis immediate sequentibus *servi autem facti Deo*, seu mancipati Deo, vel, ut prius dixit, *servi facti iustitiae*. In hisce autem, *habetis fructum vestrum in sanctificationem*, hebraismus, & hic sensus est: ipsam sanctificationem sive sanctimoniam, vitaeque munditiam, ejusque continuationem & incrementum, velut fructum, ex illa servitute Dei & iustitiae capitis seu habetis. Ad 1. Cor. 1. 30. ubi *Christus* dicitur *esse nobis factus a Deo sapientia & iustitia & sanctificatio*, respondetur, apostolum vel rem eandem diversis ibi iustitiae & sanctificationis verbis significare, (quod S. scriptores saepe sine tautologia facere consueverunt, ut neminem latet) ad rem ipsam plenius & disertius exprimendam; vel, si distinctae significantur res, quemadmodum quidam veteres & recentiores interpretes exponunt, intelligere eum *iustitiae* nomine remissionem peccatorum, & per *sanctificationem* id, quod communiter sic appellatur. Equidem Chrysostomus non satis plene & clare hanc in sententiam loquitur, neque etiam Theodoret, secta toris Chrysostomi, & Theophylacti, ejusdem

dem abbreviatoris, atqve Oecumenii verba satis sunt expressa, at Bernardi expressissima serm. 22. in Cant. illud tamen inde tantum colligi potest. hoc loco *justitiae* verbo non totum justificationis nostrae beneficium intelligi, sed nomen totius, praecipuae ejusdem parti, altera non exclusa, sed diserte expressa, κατ' ἐξοχήν tribui; quod non raro aliis etiam in rebus in scriptura fieri solet. Ad locum tertium 1. Cor. 6. 11. respondemus, vel rem eandem diversis *ablutionis*, *sanctificationis*, & *justificationis* verbis, ad majorem emphasin, & beneficii per Christum accepti amplificationem, significari & efferri; quemadmodum & supra pag. 63, 64. ex ipsis Protestantibus, Zanchio, & Bullingeri, observavimus; vel, si distinguenda sunt ista, distinctionem tantum partium & totius admittendam esse, ut sensus sit: Ab his omnibus vitiorum sordibus abluti atqve mundati estis baptismo, per quem omnia vobis peccata remissa sunt. At ne (inquit Estius in h. l.) in sola ablutione, i. e. peccatorum remissione consistere putaretur justitia christiana, addit alterum gradum, vel partem. Sed sanctificati estis, i. e. puritatem consecuti, ita ut jam vere & coram Deo sancti sitis. Denique summam beneficii accepti, uno verbo, quod utramque includit partem, exprimendo, ait, sed justificati estis, & subjungit, in nomine D. N. J. C. i. e. per meritum ejus, & in spiritu Dei nostri i. e. virtute Spiritus S. a Deo nostro procedentis, & nobis per Christum communicati. (Pag. 88.) Ad locum Apoc. 22. 11. resp. verba, *Qui justus est*, non significare,

ficare, qvi tantum per remissionem peccatorum iustificatus est, sed, qvi nemini nocet, & unicuique reddit, qvòd suum est, ut recte notat in hunc locum Fr. Ribera : *iustificetur adhuc*, i. e. hic agendo pergat & proficiat : & *qvi sanctus est*, i. e. purus & sine sordibus, *sanctificetur adhuc*, i. e. sic pergat, &c. Nam apostolus hoc loco *iustum* opponit τῷ ἀδίκῳ, *ei, qvi injuste agit*, vel alterum injuria afficit, & *sanctum* τῷ ῥυπαρῷ, *sordescenti*, vel qvi in sordibus est, nulli sc. nisi sibi ipse nocens, ut clarissime patet ex textu, & ut, praeter Riberam aliosque multos, agnoscit Piscator. Ita, ut turpiter erret Pareus, qvando l. 2. de Justificatione contra Bellarm. cap. 3. pag. 398. 399. inquit : *Qvi iustus est, iustificetur adhuc*, i. e. *in iustitia fidei perseveret*. De infusione nempo vel de incremento habitualis iustitiae non potest intelligi sine manifesta tautologia membri sequentis : *Qvi sanctus est, sanctificetur adhuc*.

III. Ex cap. 4. 7. ad Rom. frequentissime obijcitur, apostolum ex Davide justificationem, seu τὸν μακαρισμὸν, i. e. *beatitudinem, vel beatificationem peccatoris*, in sola remissione peccatorum collocare. Sed respondemus : Nae illud magni momenti non est. Nam & illi Protestantes, qvi justificationem non sola peccatorum remissione, sed etiam imputatione iustitiae Christi constare contendunt, negant, verbis his, quae apostolus ex Davide citat, totam justificationis rationem plene exprimi. Beza in Qvaest. & Resp. qv. *Atqui*

Atqui David collocat beatificationem in peccatorum remissione. Cur igitur adjicis etiam Christi impletionis legis imputationem? R. Quid si tibi, inquit, abjiciam illa, Beati, qui sunt mundo corde; Beati, qui sunt inculpati in via, & cætera ejusmodi, an hinc colligeres, excludi peccatorum remissionem? Nequaquam, opinor. Sic interdum nomine justificationis intelligitur etiam sanctificatio; quoniam hæc duo prorsus cohaerent. (Pag. 89.) Quidni igitur illud quoque responderim, unius peccatorum remissionis interdum mentionem fieri, non ut excludantur aliae beatificationis partes, sed quod tacite cum illa comprehendantur? Videatur & Synopsi theol. purioris, disp. de Justif. th. 8. Sic & nos respondemus, non sequi ex verbis Davidis ab apostolo citatis, beatitudinem seu justitiam hominis in sola peccatorum remissione, seu justitiae imputatione consistere, cum alibi idem psalmista beatos pronunciet immaculatos in via, qui ambulant in lege Dei, quique custodiunt, judicium, & faciunt justitiam. Ps. 1. 1. & 119. 1 & 106. 3. Et hoc ipso ps. 32. post verba ab apostolo citata, *Beatus homo, cui non imputat Deus iniquitatem*, v. 2. addit David, *Nec in spiritu ejus dolus est*, i. e. homo recti cordis est, ut dicitur ultimis illius psalmi verbis. Itaque nomine remissionis peccatorum, tota hominis sanctificatio seu renovatio comprehensa debet intelligi. Nam propter arctissimam utriusque partis conjunctionem, quia nunquam fit remissio peccatorum sine internæ mentis sanctificatione, una alteram sæpe synecdochice

doctrice complectitur, & remissio quidem peccatorum, κατ' ἐξοχήν saepe, cum in scriptura, tum in Patribus nominatur. *Hic est omnis fructus, ut auferatur peccatum.* Jes. 27. 9. vel 11. *Ecce agnus Dei, qui tollit peccatum mundi.* Joh. 1. 29. *Hic servabit populum suum a peccatis eorum.* Matth. 1. 21. Sic & 2. Cor. 5. 21. & in compluribus aliis scripturae locis, Bernhard. serm. 22. in Cantic. *Factus est nobis sapientia, justitia, &c.* Sapientia inquit, in praedicatione, justitia in absolutione peccatorum. Et infra: *Delicta juventutis meae, & ignorantias meas ne memineris, & justus sum.* Et serm. 23. in Cant. *Sufficit mihi ad omnem justitiam, solum habere propitium, cui soli peccavi.* Et paulo post: *Non peccare, Dei justitia est; hominis justitia, indulgentia Dei.* Et rursum: *Justitia Dei est, non peccare; justitia hominis est, non imputari peccatum.* Et epist. 190. ad Innocentium papam, p. 229. *Ubi reconciliatio, ibi remissio peccatorum. Et quid ipsa, nisi justificatio?* Ecce, pius Bernhardus sentit, κατ' ἐξοχήν justificationis verbum, cum in scriptura tum in Patrum scriptis, remissioni peccatorum saepius tribui, secutus clarissima Augustini verba lib. 19. de Civit. Dei cap. 27: *Ipsa quoque nostra justitia, quamvis vera sit, propter veri boni finem, ad quem refertur, tamen tanta est in hac vita, ut potius peccatorum remissione constet, quam perfectione virtutum.* Pag. 90.) Quibus verbis haec duo sanctissimus & doctissimus ille pater docet: 1. Justitiam nostram constare, i. e. justos nos esse, cum remissione peccatorum, tum perfectione virtu-

virtu-

virtutum, qualis scilicet statui hujus vitae convenit :
 2. Sed longe remissionē peccatorum perfectioni
 virtutum praeferendam. Prius illud sensit Au-
 gustinum hoc loco, ut & plurimis in aliis, inge-
 nue agnoscit Chamierus de Justif. l. 21. c. 19. n. 7.
 3. *Non excludi virtutes, nos agnoscimus; quiscimus,
 & alias testati sumus, Augustinum uno justificationis
 nomine utramque partem comprehendere, i. e. tum
 quam nos proprie justificationem dicimus, tum sancti-
 ficationem. Et hactenus non Pseudodoloyei jesuita.*
 Sed male Pareus de Justif. l. 2. c. 13. p. 540-541. *Glossa
 adversarii, inquit, de justitia divisa in remissionem
 peccatorum & perfectionem virtutis, haud dubie est
 falsa. Manifestum enim est, Augustinum remissio-
 nem peccatorum & perfectionem virtutis, non ut par-
 tes unius justitiae componere, sed ut res disparatas op-
 ponere. Sed vix major Augustini verbis a quo-
 quam vis inferri potuit. Posterius Bellarminus
 ipse fateri cogitur de Justif. lib. 2. c. 13. scribens :*
*Illud potius hoc loco non excludit perfectionem virtu-
 tum, sed praeponit remissionem peccati, ut sensus sit,
 justitiam nostram, quae partim in remissione peccati,
 partim in perfectione virtutum sita est, magis illa,
 quam hac constare. Et quidem duplici assigna-
 ta ratione, cur id dicat Augustinus : Quia pecca-
 ta in baptismo perfecte delentur & purgantur, ut nihil
 omnino remaneat, quod habet rationem culpae; virtutes
 autem infusae, ita suo quodam modo perfectae sunt, ut
 quotidie magis ac magis perfici debeant. 2. Quoniam
 remissio peccati semel facta, non eget nova infusione vir-
 tutum. At virtus semel infusa, eget quotidie nova*
 remissio-

*remissione peccati, non lethalis, quod cum iustitia si-
mule esse non potest, sed venialis. Eadem legere est
apud Leonard. Coqvæum, in suo Comment. ad
locum Augustini citatum, ex Bellarmino verba-
tim exscripta. Videtur tamen Bellarminus illo
eodem l. 2. de Justif. c. 6. sibi contradicere, quan-
do sic inquit: Hic (Rom. 4. 25.) apostolus
Pag. 91.) nomen justificationis potius tribuit reno-
vationi internae, quam remissioni peccatorum, ac
per hoc docet, justificationem non modo non constare
sola remissione peccatorum, sed neque praecipue ea con-
stare. Mentem B. Augustini hoc in loco optime
vir doctissimus & optimus Lud. Vives in Com-
ment. sic expressit, inquit: Magna nempe ex
parte sumus boni; non quod bene vivimus, sed quod
eommisforum scelerum nobis sit a Deo gratia. Joh. Hef-
sel. super Matt. 6. 12. Hujus vitae iustitia praeci-
pue (ut ait Augustinus de C. D. l. 19. c. 27.) in remis-
sione peccatorum consistit. Vide eundem in expli-
catione Symboli apostolici p. 37. Hac ergo (scilicet
remissione peccatorum) tanquam praecipue expre-
ssa, subintellexerunt apostoli, &c.*

IV. Ex multis scripturae & Patrum testimoniis
objicitur, inhaerentem nostram iustitiam in hac vita
imperfectam esse, & multis permixtam peccatis, ac
proinde divinum iudicium sustinere non posse,
nec nos per illam formaliter justos in Dei iudicio
cenferi. Resp. Loca, quae contra adducuntur,
fere omnia ad iustitiam actualem, seu operum no-
strorum potius spectare, quam ad iustitiam a Deo
donatam seu habitualement, quae non est nostrum,
sed

sed Dei opus, (licet in nobis receptum) qui simul peccata remittit, & dona fidei, spei & charitatis infundit. Vnde & infantes nuper baptizati, vere coram Deo iusti sunt, licet nihil operis fecerint. Idcirco nos hanc disputationem de imperfectio-
ne iustitiae nostrae, in sequentia rejicimus, ubi de iustitia operum, Deo juvante, pluribus differe-
mus. Quod si etiam imperfectio illa, quae in ipsis donis Spiritus S. nobis in justificatione com-
municatis inest, quamdiu nos hic vivimus, & illa in nobis augeri possunt, atque etiam debent, pro-
prie peccatum est, (Augustinus enim certe *vitium* & *peccatum* non veretur appellare, * epist. 29. ad Hieron. *Plenissima charitas, quae jam non potest augeri, quam diu hic homo vivit, est in nemi-
ne; quamdiu autem augeri potest, profecto illud, quod minus est, quam debet, ex vitio est: ex quo vitio non est, qui faciat bonum, & non peccet.* Et lib. de Perfect. iustitiae cap. 15. *Peccatum, inquit, est, cum vel non est charitas, quae esse debet, vel minor, quam debet.* Sed an largo tantum modo peccatum appellet, ut Romanenses com-
muniter, atque etiam Protestantes quidam do-
ctissimi volunt, aliis etiam ad suam sententiam confirmandam ex ipso Augustino locis prolatis; an vero etiam proprie, ut alii sentiunt, pag. 172. dicemus) Pag. 92.) sententia tamen, quam nos astruximus, nihil inde laeditur, qui cum dona-
tione iustitiae semper remissionem peccatorum conjunximus, atque non per illam solam, sed
etiam

* Epist. 29.] pag. 115. edit. Reinhart.

etiam per hanc, immo per hanc potius, ut jam dixit Augustinus, *formaliter nos justos coram Deo nominari & esse*, contendimus.

Multa sunt, de quibus etiam inter Romanenses ipsos de causa formali justificationis nostrae disputatur, (ut, *An per habitus virtutum infusos iustificemur, ut volunt permulti? vel, an perpetua Dei motio & operatio in nobis sit illud, quo iustificamur? an vero horum neutrum praecise, sed ipsa mentis & voluntatis rectitudo, ex utrisque resultans, sit formalis nostra iustitia? & denique, an iustitia, qua formaliter iustificamur, sola habitualis sit, an actualis, i. e. opera vere iusta?*) & quaedam alia, de quibus videantur Staplet. de Justificatione l. 5. c. 8. Bellarm. de Justif. l. 2. c. 15. & 16. Suarez, Vasquez, aliique id genus scriptores plurimi, viri certe doctissimi, sed in dogmatibus fidei, quae simplicitatis plena sunt, eamque maxime amant, discutiendis saepe nimio plus subtiles, ne dicam audaces. Proinde, illis aliisque omnibus, ab instituti ratione alienis, missis, huic libro hunc terminum ponentes, ad alia inter partes controversa transamus. Deus veritatis & pacis coeptis adspiret.

Ad